

ÚSTAV INFORMAČNÍCH STUDIÍ A KNIHOVNICTVÍ
FF UK V PRAZE

Rudolf Vlasák

Informační politika

Verze 1.0

Praha

Září 2008

1 E-GOVERNMENT

1.1 DEFINICE

E-government znamená způsob vedení veřejné správy tak, že počítačové a telekomunikační prostředky tvoří hlavní technologii práce orgánů státní správy a místní samosprávy jak na úrovni vnitřní správní administrativy, tak ve styku mezi veřejnou správou a občanem.

Cílem je optimalizovat činnost veřejné správy a nabídnout občanům a firmám profesionálnější, rychlejší a méně komplikované služby. Vytváří se tak rozvinutá **informační společnost**, kde jednotlivci a firmy mají **přístup k internetu** a zcela běžně jej využívají.

1.2 ZÁSADY E-GOVERNMENTU

Pro veřejnou správu: údaje, které již jednou fyzické a právnické osoby jednomu orgánu veřejné správy poskytl, nebudou zbytečně vyžadovány znovu.

Orgány veřejné správy mají povinnost vycházet nejprve z údajů, které jsou jim již dostupné, a teprve následně mohou požadovat po fyzických i právnických osobách vyjádření, zda došlo ke změně údajů, zda došlo ke změně údajů, a požadovat doplnění aktuálních či chybějících údajů.

V případě zjištění změn či doplnění chybějících údajů mají orgány veřejné správy povinnost zajistit aktualizaci příslušných datových zdrojů.

Nesmí docházet k bezdůvodnému opakovanému zapisování a ukládání těchto údajů. Omezuje se tak opětovné vyžadování těchto údajů a existence nekonzistentních datových zdrojů ke stejnému problému v rámci veřejné správy.

1.3 E-DEMOKRACIE

Pojem e-demokracie má mnoho společného s demokracií přímou.

Termín e-demokracie (e-democracy) vychází z řečtiny:

demos = lid

kratein = vládnout

V průběhu staletí se tento antický ideál musel přizpůsobit praktickým podmínkám a dnes vesměs vládne lid zprostředkovaně přes své volené zástupce, neboli jde o **zastupitelskou demokracii**.

Naopak elektronický způsob voleb nabízí snadnou a relativně nenákladnou organizaci častých plebiscitů, neboli **přímé demokracie**.

3 hlavní směry, zabývající se dalším vývojem demokratického zřízení:

1. Zachovat nynější systémy reprezentační demokracie, ale doplnit je právem občanů na iniciativu a referendum bez prohibitivních omezení.
2. Deliberativní - pro vytváření formalizovaných kanálů pro kvalifikované občanské diskuse.
3. Radikální směry navrhuující odstranit reprezentaci a zavést debaty a hlasování pomocí internetu (např. v ČR - "Internetová strana").

Jedním z cílů e-demokracie je zajistit občanům možnost **hlasovat přímo z domova**.

Hrozby **zneužití** elektronického hlasování:

- možnost „vynuceného“ hlasování pro danou politickou stranu, kandidáta či jinou otázku ze strany rodinného příslušníka či zaměstnavatele,
- nebezpečí prodeje hlasů (u systému, zaručujícího anonymitu, na kterou dohlíží speciální volební komise, je téměř nemožné masověji prodávat hlasy).

Základním **principem bezpečnosti**: nepopiratelnost - vlastnost **elektronického podpisu**. Relativně nejbezpečnější metoda: **čipová identifikační karta**, u které je požadována ještě speciální čtečka signalizující, zda je majitel karty opravdu přítomen u počítače a je to opravdu on. I tak možnost zneužití karty na pracovišti či v domácnosti.

Právní expertíza: při hlasování prostřednictvím běžných informačních technologií (internetu a textových zpráv či zavolání na tzv. call-centrum) nelze zaručit požadovanou úroveň soukromí a anonymity. Závěr: případná individuální stížnost u Evropského soudu pro lidská práva by byla s největší pravděpodobností shledána oprávněnou. Také existuje možnost diskriminace občanů, kteří nejsou schopní – ať už z důvodů finančních, vědomostních nebo zdravotních – touto formou hlasovat.

Subjekty účastníci se elektronického hlasování přes internet:

- volič (uživatel),
- počítač (hardware),
- programové vybavení (software),
- internet (připojení uživatele k poskytovateli a propojení mezi webovým serverem, kde se hlasuje a poskytovatelem občana)
- hlasovací server (včetně uživatelského rozhraní a back-end systémů, které hlasování podporují).

Nebezpečí síťového zabezpečení **elektronického hlasování**:

- útočník může na dálku hlasovat za daného občana i s využitím jeho elektronického klíče
- viry, které lze aktivovat k určitému datu a v den voleb pak může ochromit značné množství počítačů,
- proxy server – lze uživateli přesměrovat jeho požadavek na zcela jinou webovou prezentaci,
- běžně dostupné komerční i nekomerční produkty, které zahltí pozornost klienta s cílem přehlédnutí skriptu, který třetím stranám může otevírat dveře ke hlasování občanů.

2 INFORMAČNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE 21. STOLETÍ

2.1 VÝCHODISKA

Hlavní východisko – **Lisabonská strategie**

-poprvé navržena Evropskou komisí v Helsinkách 1999

-přijata na jaře 2000 Evropskou radou a nazvána podle místa, kde byl tento nový strategický cíl všemi (tehdy patnácti) členskými zeměmi schválen,

rozvržena na celé desetiletí 2000 – 2010,

cíl: EU se má stát co nejvíce konkurenceschopnou a nejdynamičtěji se rozvíjející znalostní ekonomikou, schopnou udržitelného hospodářského růstu s více a lepšími pracovními místy a s větší sociální soudržností,

zmapovala zaostávání Evropy v situaci poznamenané globalizací a nástupem nové ekonomiky v oblastech:

- a) ekonomická výkonnost
- b) míra zaměstnanosti

- c) objem výdaje na výzkum
- d) intenzita inovační činnosti
- e) fungování trhů

Na summitu ve **Feiře** v létě 2000 vyhlášeny ICT jako hlavní pilíř lisabonské strategie.

Připraven komplexní akční plán:

2.1.1 eEurope

Měl zajišťovat, že všichni v Evropské unii, jednotliví občané, školy a vzdělávací zařízení, každý podnik, každý článek veřejné správy by měl mít přístup k novým informačním a telekomunikačním technologiím a by měl mít možnost je také plně využívat. Přístup k internetu deklarován jako základní právo každého občana.

Základní **zásady** eEurope:

- levnější, rychlejší a bezpečnější internet pro všechny
- zvýšit investice do lidí a jejich dovedností
- všestranně podporovat používání internetu

Naplánován na dvě období:

eEurope2002 (období 2000 až 2003 včetně)

eEurope2005 (2003 až 2005) a k tomu *eEurope+* (pro tehdy přistupující země do EU)

Deset **priorit** eEurope:

- 1) eResearch
- 2) eSecurity
- 3) eEducation
- 4) eWorking
- 5) eAccessibility
- 6) eCommerce
- 7) eHealth
- 8) eContent
- 9) eTransport
- 10) eGovernment

2.1.2 eEurope 2002

Hlavní metody k dosažení cílů hlavních zásad eEurope:

- urychlení nastavení vhodného legislativního prostředí
- podpora nové infrastruktury a služeb v rámci celé Evropy
- aplikace otevřených metod koordinace a měření efektivity

V roce 2002 Evropský parlament schválil „Nařízení Evropské Rady o zavedení **domény** nejvyššího řádu **.eu** a spuštěn nový portál v 11 jazycích.

V roce 2003 vyhlášen program **IST** (Information Society Technology). Cílem databáze o výsledcích výzkumných a vývojových projektů v EU (kombinace dat ze systémů **CORDIS** a IST Web. Vytvořen speciální databáze **IST Results** (přehled aktuálních zpráv o probíhajících výzkumech) a **Publications** (legislativa, analýzy portfolia IST, zprávy z workshopů, priority 6. Rámcového programu)

2.1.3 eEurope 2005

Schválen Evropskou radou v Seville v roce 2002. Hlavní cíle programu:

- moderní on-line veřejné služby, jako jsou e-government, e-learning a e-health
- dynamické e-businessové prostředí
- ochrana a bezpečnost informační infrastruktury
- rozšíření širokopásmového přístupu k internetu za konkurence schopné ceny

V roce 2004 na summitu EU v Bruselu vyhodnocení: **Mid-term Review**. Doporučeno využít 6. *Rámcového programu* (viz dále).

2.1.4 eEurope+

Přijat už v červnu 2001 v Göteborgu. Cíle:

- levnější, rychlejší a bezpečnější internet
- investice do znalostí
- podpora využívání internetu

2.1.5 Program TESTA II

Založen 2003, vychází z programu **IDA** (Interchange of Data between Administrations), založeného už v roce 1995.

Hlavní cíl: integrovaná síť TESTA. Provozovatel: firma Global One, alianci tvoří mj. Deutsche Telecom, France Telecom, Sprint aj.

Součástí programu i projekt **EURES** – integrovaný systém informací o volných pracovních místech v zemích EU.

2.1.6 Iniciativa i2010: Evropská informační společnost pro růst a zaměstnanost

V polovině desetiletého období Lisabonské strategie Evropská rada: „Odstup Evropy od nejrychleji se rozvíjejících zemí (USA, Japonsko) se spíše zvětšuje. Proto 1. června 2005 zveřejnila Evropská komise iniciativu i2010.

Tři pilíře (cíle) i2010:

- dobudovat **jednotný evropský informační prostor**, který podpoří otevřený, soutěžní a obsahově bohatý vnitřní trh pro elektronické komunikace a digitální obsah. V rámci této priority se Evropská komise zaměří na schopnost spolupracovat a dosáhnout vzájemné součinnosti, bezpečnost, zvyšování rychlosti připojení k internetu a bohatost nabízeného obsahu

- posílit **inovace a investice do výzkumu v oblasti ICT**. Kromě podpory výzkumu jde také o rozvoj podnikání v ICT a reorganizaci podnikatelských procesů s využitím ICT
- všem přístupná informační společnost podporující růst a vytváření nových pracovních míst, lepší veřejné služby a kvalitu života. Jde o rozvoj takové informační společnosti, která nebude nikoho vynechávat či vylučovat a prostřednictvím použití uživatelsky příjemných informačních a komunikačních technologií bude nabízet vysoce kvalitní a dostupné veřejné služby

Hlavní zaměření iniciativy: podpora rozvoje „elektronických služeb“ v EU – „3i“:

1. inovace
2. investice
3. integrace do každodenního života

V březnu 2006 ustanovena **i2010 High Level Group**. Členy skupiny - zástupci členských států EU na vysoké úrovni, kteří se ve svých národních státech zabývají otázkami informační společnosti a mohou zajistit koordinaci mezi vnitrostátními veřejnými orgány činnými v různých oblastech působnosti iniciativy i2010.

Předseda skupiny: **F. Colasanti**, komisař Generálního ředitelství pro informační společnost a média Evropské komise.

Financování iniciativy i2010:

- MODINIS (2003 – 2005)
- eTen (1997 – 2006),
- eContent Plus (2005 – 2008),
- 6. Rámcový program pro vědu a výzkum
- 7. Rámcový program (ročně 1,8 miliardy EURO)

V 7. Rámcovém programu tyto hlavní pilíře technologického vývoje:

- technologie pro využití v oblasti znalostí, obsahu a tvořivosti, včetně poznávací schopnosti, simulace a vizualizace
- pokročilé a otevřené komunikační sítě
- bezpečný a spolehlivý software
- vložené systémy
- nanoelektronika

2.1.7 Program eTen

Vyhlášen Evropskou komisí v rámci eEurope2005 a ukončen k 1.1.2007.

V rámci eTen financovány projekty MICHAEL a MICHAEL Plus.

Projekt **MICHAEL** (spuštěn 2004) orientován na ukládání a on-line vyhledávání popisů informačních zdrojů ve francouzských, britských a italských institucích, uchovávajících **kulturní dědictví**.

Projekt **MICHAEL plus** (2006 – 2008), pokračování předchozího projektu MICHAEL, rozšířen na 14 států EU. Hlavní cíl: jednoduchý, rychlý a bezplatný přístup k digitalizovanému kulturnímu dědictví ve formě národních portálů, on-line katalogů, resp. přímo digitálních galerií, muzeí, archivů a knihoven po celé Evropě.

2.1.8 Projekt TEL

Zahájen 1.2.2001, ukončen k 1.1.2005.

Cíl: Vyvinout technologii pro založení **celoevropské digitální knihovny**, založené na distribuovaných digitálních sbírkách.

Hlavní výstup: k 17.3.2005 vytvořen **portál Evropské knihovny**.

2.1.9 Projekt TELPlus

Zahájen 1.10.2007, plánované ukončení k1.1.2010.

Financován z programu **e-ContentPlus**. Koordinátor: Národní knihovna Estonska.

Hlavní cíle:

- optickým rozpoznáváním znaků digitalizovat přes 20 milionů stran důležitých multilingválních dokumentů, uchovávaných zatím formou faximile
- transformovat data z proprietárních databází s přístupem pouze Z39.50 do formátu OAI, resp. s ním slučitelného
- připojit i národní knihovny Bulharska a Rumunska za plné členy Evropské knihovny

2.1.10 Projekt TEL-ME-MOR

Zahájen 2.2.2005, ukončen 31.1.2007. Integroval přístup k digitálním knihovnám mezi starými a novými členskými státy EU. Koordinátor: Německá národní knihovna.

Hlavní výstup: v 10 nových členských zemích EU založeny předpoklady pro on-line přístup do budované Evropské knihovny.

2.1.11 Projekt Digital Libraries

Definován pojem „digitální knihovna“ jako „organizovaná sbírka digitálního obsahu, která je veřejně přístupná“.

Přijat „referenční model“ **OAIS** (Open Access Information System) definovaný normou **ISO 14721/2003** a zaveden termín „**důvěryhodné digitální úložiště**“

Vytvořena integrující webová adresa www.theeuropeanlibrary.org

2.1.12 Program eContent

Hlavní cíl: integrovat obsah všech on-line služeb od webových portálů přes služby mobilních operátorů po digitální TV a širokopásmová videa.

3 hlavní **linie programu**:

1. Zlepšení přístupu k obsahu veřejných informačních systémů a rozšíření jejich využívání
 - experimentální ověřování produktů „s přidanou hodnotou“
 - zřizování „evropských sbírek digitálních dat“
2. Podpora vytváření obsahu ve vícejazyčných a multikulturních platformách
 - podpora nových partnerství a přijímání nových strategií pro podporu vícejazyčných a multikulturních digitálních obsahů
 - posilování „jazykové infrastruktury“
3. Zajištění dynamiky trhu s digitálním obsahem
 - překlenování rozdílů mezi průmyslem zaměřeným na digitální obsah a kapitálovými trhy
 - obchodování s autorskými právy mezi účastníky trhů s digitálním obsahem
 - vývoj a sdílení společné vize vývoje trhu s digitálním obsahem

2.1.13 Projekt Grid

Založen v rámci 6. Rámcového programu 2006.

Název „Grid“ převzat z označení organizační varianty elektrických rozvodných sítí ze začátku 20. století, kdy každý dům a podnik mohl mít vlastní elektrárnu a síť je sdílela. V prostředí počítačových sítí jsou gridy chápány jako hardwarová

síťová infrastruktura, která poskytuje spolehlivý, standardizovaný, všude přítomný a levný přístup ke špičkovým výpočetním službám.

Hlavní výstupy projektu: **EGEE I-III** (Enable Grids for E-Science), členěny podle roků 2006-8.

Řešitelskou organizací je **CERN**, (v ČR CESNET).

Cíl: celoevropská gridová infrastruktura vědecké komunity.

Účastny i země mimo EU (celkem 32 zemí, 90 vědeckých institucí). Původně pro oblasti fyziky vysokých energií a biomedicíny, později i např. pro archeologii nebo informatiku.

3 SVOBODNÝ PŘÍSTUP K INFORMACÍM

Právo na informace je zaručeno už v článku 17 **Listiny základních práv a svobod**, přijaté dne 18. října 1948 jako Rezoluce č. 217/3 **Organizací spojených národů**.

3.1 HISTORIE

Nejstarší zákon: 1766 ve Švédsku.

V roce 1791 vytvořen **První dodatek Ústavy Spojených států amerických** - zakazuje vydávání zákonů, které omezují svobodu tisku a slova.

Ve Francii po Velké francouzské revoluci 1789: **Deklarací práv člověka a občana**.

První zákon v Českých zemích: 1867 v tzv. **prosincové ústavě** platné na území Rakouska-Uherska.

Začátek moderní legislativy speciálně ke svobodnému přístupu k informacím: USA - **Freedom of Information Act (FOIA)** z roku 1966.

Francie 1978, Kanada, Austrálie a Nový Zélandu 1982, Nizozemí 1991. Ze zemí bývalého sovětského bloku první Maďarsko -1992.

Mezinárodní dokumenty vztahující se k problematice svobodného přístupu k informacím

Kromě „Listiny OSN“:

1966 Valné shromáždění OSN přijalo **Mezinárodní pakt o občanských a politických právech** (právo vyhledávat, přijímat a šířit informace a myšlenky s sebou nese povinnosti a odpovědnosti a to konkrétně respektování práv a pověstí jiných a ochranu národní bezpečnosti nebo veřejného pořádku, zdraví a morálky).

1950 **Římská smlouva** (Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod): „Každý má právo na svobodu projevu, svobodně zastávat názory, přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice.“

1970 **Rezoluce a Doporučení Rady Evropy č. 428** „o masových médiích a lidských právech“.

1981 **Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. R (81) 19** „o přístupu k informacím uchovávaným státními orgány“. Ustanovilo **základní principy**:

- každá osoba členského státu EU má právo na požádání obdržet informace uchovávané státními orgány
- musí být zajištěna taková opatření, aby byl přístup k informacím zajištěn
- přístup k informacím má být uplatňován na principu rovnosti
- informace mají být poskytnuty v přiměřené lhůtě
- veřejný orgán, který odmítá přístup k informacím, musí sdělit důvody, na základě kterých odmítá poskytnout informace
- zamítnutí žádosti musí být přezkoumatelné
- omezení slouží k ochraně legitimních veřejných zájmů, k ochraně soukromí a soukromých zájmů
- přístup k informacím se nevztahuje na zákonodárce a soudní orgány
- 1982 potvrzeno **Deklarací o svobodě projevu a informací**.

1997 **Amsterodamská smlouva** (zajišťuje fyzickým a právnickým osobám přístup k dokumentům EU.)

2000 **Charta základních práv Evropské Unie** (kromě přístupu k dokumentům EU zajišťuje právo na svobod projev, právo zastávat názory a přijímat a šířit informace a ideje bez zásahu státních orgánů. Vyjadřuje také právo na dobrou správu, což znamená právo, aby orgány a instituce EU rozhodovaly o záležitostech občanů nestraně, spravedlivě a v přiměřené lhůtě.

2005 **Cancúnská deklarace** z Mexika (přístup k informacím jako základní lidské právo, které má v zemi zaručovat mimo jiné i speciální ombudsman.)

2006 **Manchesterská deklarace o svobodě informací** (prohlášena při příležitosti setkání organizací občanských společností na 4. mezinárodní konferenci Informačních komisařů -zdůrazněno, že i když se dnes na svobodný přístup k informacím mnohdy pohlíží jako na ohrožení národní bezpečnosti, je přístup k informacím zásadní pro ochranu lidských práv a přispívá k sociální stabilitě.)

3.2 ČESKÁ LEGISLATIVA

3.2.1 Vývoj zákonů o svobodném přístupu

V období vzniku První republiky v zákonech stanovena svoboda projevu, zejména tisku a vylučovala se cenzura, zajišťovala se svoboda vědeckého bádání a šíření jeho výsledků. Garantováno v **Ústavě** z roku 1920.

Po Mnichovské dohodě roku 1938 přestala ústava zcela platit.

Po 2. světové válce - obnovení Československa a ústavního a právního řádu v duchu První republiky. Do roku 1948 platila i prvorepubliková ústava z roku 1920.

Po **Únoru 1948** období komunistické vlády. Zákony a nařízení omezovaly svobodu projevu a tisku pod hrozbou nejrůznějších sankcí.

Po **Listopadu 1989** - změn v ústavě a úprava právních norem.

1991 do ústavního pořádku Československé republiky převzata **Listina základních práv a svobod**. Listina předpokládá, že bude přijata obecná zákonná úprava svobody informací a informačních povinností. Tento dovětek nebyl řadu let realizován, což způsobovalo problematickou aplikaci celého ustanovení.

1998 Senát předložil Poslanecké sněmovně první návrh zákona o svobodném přístupu k informacím (poslanecká iniciativa Žantovského a Kužílka). Zákon schválen o rok později.

3.2.2 Zákon č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím

Hlavní cíl zákona: zajistit vymahatelnost informací od správních orgánů. Bojuje proti byrokracii, korupci a zneužívání moci.

Hlavní zásady:

Definují se **povinné subjekty**, které mají povinnost poskytovat informace vztahující se k jejich působnosti. Jedná se o:

- státní orgány,
- územní samosprávné celky a jejich orgány,
- veřejné instituce,
- veřejnoprávní korporace (např. Česká lékařská komora),
- některé fyzické osoby pověřené výkonem veřejné moci (např. rektor univerzity, soudní exekutor),
- některé právnické osoby nadané výkonem veřejné moci (např. Všeobecná zdravotní pojišťovna, Burza cenných papírů) a
- jiné orgány pokud rozhodují o právech a povinnostech třetích osob v oblasti veřejné správy.

Zákon se **nevztahuje** na poskytování informací, které jsou předmětem průmyslového vlastnictví (např. užité vzory, ochranné známky apod.) a na poskytování názorů, budoucích rozhodnutí a vytváření nových informací.

Žadatelem může být každá fyzická nebo právnická osoba, která žádá informace. Všechny právní subjekty mají zákonem zaručeno rovné právo na svobodný přístup k informacím.

Za **informaci** je **považován** jakýkoliv obsah nebo jeho část ať už v jakékoliv podobě (písemné, elektronické, obrazové, zvukové apod.)

Za informaci se **nepovažuje** počítačový program.

Informace, která byla vydána tiskem nebo na internetu, je považována za veřejnou informaci a musí být vždy znovu vyhledána a získána. Zavádí se pojem **doprovodná informace**, která úzce souvisí s požadovanou informací.

Informace může být žadateli poskytnuta na základě žádosti nebo zveřejněním. Zveřejněná informace se poskytuje ve všech formátech a jazycích, ve kterých byla vytvořena.

Použití informace uživatelem nemá být omezeno např. zveřejněním ve **formátu**, který neumožňuje kopírování. Informace poskytována na základě žádosti se poskytuje ve formátech a **v jazycích**, ve kterých byla informace vytvořena. Subjekty nejsou povinny měnit formát nebo jazyk informace pokud by to pro ně znamenalo nepřiměřenou zátěž. Upřednostněny jsou informace v **elektronické** podobě.

Povinné subjekty mají povinnost **aktivně zveřejňovat** informace o sobě jako např. důvod a způsob svého založení, organizační strukturu, postup podání a vyřizování žádostí či stížností, přehled nejdůležitějších předpisů, jimiž se řídí, ceníky za poskytování informací, výroční zprávy apod. Předpisy mají být k dispozici k nahlédnutí a okopírování a mají být zveřejněny **na internetu**.

Povinný subjekt **neposkytuje** informace, které:

- jsou v souladu s právními předpisy považovány za informace utajované
- týkají se osobnosti, projevu osobní povahy, soukromí fyzické osoby a osobní údaje,
- obchodní tajemství,
- informace o majetkových poměrech osoby, která není povinným subjektem,
- výlučně vnitřní pokyny a personální předpisy organizace,
- nové informace vzniklé při přípravě rozhodnutí povinného subjektu,
- probíhajícím trestním řízením,
- rozhodovací činnosti soudů s výjimkou pravomocných rozsudků,

- plnění zpravodajských služeb,
- přípravě, průběhu a projednávání výsledků kontrol v orgánech Nejvyššího kontrolního úřadu,
- informace, které jsou předmětem ochrany dle autorského práva.

Povinný subjekt každopádně musí **uvést** doprovodnou informaci t.j. **důvod odepření** poskytnutí informace.

Žádost o poskytnutí informace se podává **bud' ústně nebo písemně** (ať už v papírové nebo elektronické podobě).

Povinný subjekt musí poskytnout informaci **do 15 dnů** ode dne přijetí žádosti nebo jejího doplnění. **O postupu** musí pořádat **záznam**.

Povinné subjekty jsou oprávněny žádat **úhradu** ve výši nákladů na pořízení kopií, opatřením technických nosičů dat, s odesláním informací žadateli a za mimořádně rozsáhlé vyhledání informací.

Žadatel musí být o úhradě za poskytnutí informace **předem obeznámen**.

Nařízením vlády ČR č. 304/2001 uloženy orgánům veřejné moci zřídit elektronické podatelny.

V roce 2006 vydána Vyhláška č. 442/2006 o struktuře informací zveřejňovaných o povinném subjektu způsobem umožňujícím dálkový přístup. Uvádí 17 povinných položek do struktury informací o povinném subjektu. Např.:

- název povinného subjektu
- důvod a způsob založení
- organizační struktura
- kontaktní informace
- hlavní dokumenty umožňující fungování subjektu
- výčet formulářů umožňujících komunikaci se subjektem
- výroční zpráva povinného subjektu

3.2.2.1 Novelizace zákona č. 106/1999 Sb.

Poslední úprava pochází z roku 2006 jako **zákon č. 61/2006 Sb.**, který mění zákon č. 106/1999 Sb., zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském (autorský zákon), zákon č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení).

Důvodem potřeba zakotvit do českého právního řádu **směrnici Evropského parlamentu a rady 2003/98/ES** o opakovaném použití informací veřejného sektoru. Směrnice udává minimální požadavky ohledně poskytování informací veřejnou správou široké veřejnosti, které má být spravedlivé, průhledné a nediskriminační.

Přehled položek – povinně zveřejňované informace

č.	Název položky a komentář k obsahu	Uvozovací text, poznámka k zobrazování
1.	Úplný oficiální název povinného subjektu.	Oficiální název
2.	Důvod a způsob založení povinného subjektu, včetně podmínek a principů, za kterých provozuje svoji činnost.	Důvod a způsob založení
3.	Popis organizační struktury povinného subjektu.	Organizační struktura
4.	Kontaktní poštovní adresa, tel, fax, oficiální e-mail, oficiální e-mail pro elektronický podpis (pokud existuje) a pro zaručený elektronický podpis (pokud existuje), jiné možné spojení.	Kontaktní spojení
5.	Bankovní spojení pro všechny v úvahu připadající platby od veřejnosti.	Případné platby můžete poukázat:
6.	Identifikační číslo organizace (IČO).	IČO
7.	Daňové identifikační číslo (DIČ).	DIČ
8.	Údaje o schváleném i upraveném rozpočtu a zveřejnění výkazů za uplynulý rok.	Rozpočet v tomto a předchozím roce:
9.	Místo a způsob, jak získat příslušné informace. <i>Jako jedna z možností podání žádosti o informace se doporučuje použití elektronického formuláře. Pro potřebu podání žádosti o informace nemusí být aplikován elektronický podpis.</i>	Žádosti o informace
10.	Kde lze podat žádost či stížnost, předložit návrh, podnět či jiné dožádání anebo obdržet rozhodnutí.	Příjem žádostí a dalších podání
11.	Místo, lhůta a způsob, kde lze podat opravný prostředek proti rozhodnutí povinného subjektu a to včetně výslovného uvedení požadavků, které jsou v této souvislosti kladeny na žadatele, jakož i popis postupů a pravidel, která je třeba dodržovat při těchto činnostech.	Opravné prostředky
12.	Název příslušného formuláře a způsob a místo, kde lze takový formulář získat. <i>Doporučuje se vzory formulářů zveřejnit způsobem, umožňujícím dálkový přístup, s aktivním odkazem.</i>	Formuláře
13.	Popisy postupů (návody pro řešení životních situací) <i>(viz dále tab. <u>Osnova popisu postupu</u>).</i> <i>Doporučuje se umístit do této části informací aktivní odkaz na popisy postupů (návody pro řešení nejrůznějších životních situací).</i>	Návody pro řešení nejrůznějších životních situací *

14.	Přehled nejdůležitějších předpisů, podle nichž povinný subjekt zejména jedná a rozhoduje, které stanovují právo žádat informace a které upravují další práva občanů ve vztahu k povinnému subjektu, a to včetně informace, kde a kdy jsou tyto předpisy poskytnuty k nahlédnutí. Doporučuje se, pokud je to možné, na takové předpisy zřídit aktivní odkazy.	Nejdůležitější předpisy
15.	Sazebník úhrad za poskytování informací.	Sazebník úhrad za poskytování informací
16.	Výroční zprávy minimálně za dva předchozí kalendářní roky o činnosti subjektu v oblasti poskytování informací. <i>Doporučuje se, aby i starší zprávy byly snadno přístupné, například v archivu dokumentů.</i>	Výroční zpráva podle zákona č. 106/1999 Sb.

4 OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Právo na ochranu osobních dat je zaručeno už v článku 10 **Listiny základních práv a svobod**, přijaté dne 18. října 1948 jako Rezoluce č. 217/3 **Organizací spojených národů**.

4.1 ZÁKLADNÍ POJMY

Ochrana osobních údajů, resp. **ochrana osobních dat** - v právním smyslu - soubor práv a povinností, které se vztahují ke zpracování informací (údajů, dat) o **fyzických osobách**.

Osobní údaje, resp. **osobní data**, jsou jakékoli informace, které se vztahují ke konkrétní fyzické osobě, na jejichž základě je konkrétní fyzická osoba určena nebo určena být může.

Osoba je určena či určitelná, pokud pomocí jednoho či více osobních údajů lze určit její identitu (např. fotografie, soubor údajů, jako jméno, adresa aj.). Vždy jde o spojení jména, příjmení a rodného čísla, protože na jejich základě lze vždy fyzickou osobu identifikovat. Subjektem osobních údajů může být i cizinec, ne právnická osoba.

4.2 SMYSL OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Patří k aktuálním tématům naší doby. Svědčí o tom i vnímání problémů s osobními údaji veřejností a postavení pojmu „osobní údaje“ v médiích a rovněž vývoj právní úpravy osobních údajů.

Zvláštní zákony o ochraně osobních údajů vznikají jako reakce na možnosti jednotlivce ovlivnit využívání osobních údajů o sobě samém. Lidé mají jen omezené možnosti ovlivnit už jen samotné vytváření osobních údajů, které se jich týkají a jsou jejich vlastními osobními údaji. Proto jim musí zákony poskytnout určité záruky a určitou ochranu.

Ochrana osobních údajů si neklade za cíl absolutně chránit používání osobních údajů jiných lidí, jejím jediným deklarovaným cílem je zabránit zneužití osobních údajů a zároveň umožnit zpřístupnění osobních údajů k legálním účelům. Pro takové legální a legitimní využívání osobních údajů se v prostředí mezinárodních organizací používá pojem „volný tok“, obvykle ve spojení s tokem přes hranice státu.

4.3 HISTORIE

Právo na ochranu osobních údajů se postupně vydělilo z mnohem širšího okruhu práva – práva na soukromí – jako právo zcela samostatné.

Moderní principy ochrany osobních údajů byly poprvé vyjádřeny v **Pravidlech pro ochranu soukromí a přeshraniční toky osobních údajů** (Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data), Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) v roce 1980. Na jejich základě vznikly dva základní evropské dokumenty:

- **Úmluva č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat** (Convention for the Protection of Individuals with Regard to Automatic Processing of Personal Data – ETS 108) – přijata 28. ledna 1981 a vstoupila v platnost 1. října 1985. a
- **Směrnice 95/46/ES Evropského parlamentu a Rady** z 24. října 1995 o ochraně jednotlivců v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.

Jménem České republiky byla Úmluva č. 108 na ochranu osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních údajů podepsána ve Štrasburku 8. září 2000 a pověřeným úřadem se stal Úřad pro ochranu osobních údajů (viz dále).

V březnu 2007 vydala Evropská komise **Sdělení o pokračování pracovního programu pro lepší provádění směrnice o ochraně osobních údajů**: „*Směrnice 95/46/ES představuje historický mezník v oblasti práva na ochranu osobních údajů, které je základním lidským právem a jehož základy byly položeny Úmluvou Rady Evropy 108. Podle článku 33 směrnice dospěla Komise ve své první zprávě o jejím provádění k závěru, že ačkoli nejsou potřebné legislativní změny a mnoho práce již bylo vykonáno, existuje ještě značný prostor pro zlepšení provádění směrnice*“. Byla vytvořena **Pracovní skupina pro ochranu fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů (Article 29 Working Party)**. Cílem této Pracovní skupiny je:

- posuzovat veškeré otázky týkající se uplatňování vnitrostátních předpisů přijatých k provedení této Směrnice s cílem přispívat k jejímu jednotnému uplatňování,
- zaujímat pro Komisi stanovisko o úrovni ochrany ve Společenství a ve třetích zemích,
- poskytovat Komisi poradenství o všech návrzích změn této Směrnice, o všech návrzích doplňujících nebo zvláštních opatřeních, která by měla být přijata pro ochranu práv a svobod fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů, jakož i o všech ostatních návrzích opatření ve Společenství, která mají vliv na tato práva a svobody,
- zaujmout stanovisko ke kodexům chování vypracovaným na úrovni Společenství.

4.4 ČESKÁ LEGISLATIVA

4.4.1 Vývoj zákonů o svobodném přístupu

V České republice - **nejprve zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech**. Východiskem Úmluva č. 108 na ochranu osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních údajů. Nebyly však stanoveny žádné správně právní sankce za jeho porušování a zbývala jen ochrana soudní cestou. Odmítány byly i snahy o zřízení zvláštního nezávislého orgánu, který by na dodržování povinností, které zákon ukládal, dohlížel (včetně registrace informačních systémů s osobními údaji) - ač zřízení takového orgánu zákon předpokládal. Projekt na zřízení takového orgánu, vypsaný v roce 1993, byl jako nepřijatelný odmítnut.

V roce 2000 - **zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů**.

K 1. červnu 2000 zřízen nezávislý orgán - **Úřad pro ochranu osobních údajů**, jemuž jsou svěřeny kompetence ústředního správního úřadu pro oblast ochrany osobních údajů v rozsahu stanoveném tímto zákonem a další kompetence stanovené zvláštním právním předpisem, mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu, a přímo použitelnými předpisy Evropských společenství. Úřad vykonává působnost dozorového úřadu pro oblast ochrany osobních údajů vyplývající z mezinárodních smluv, které jsou součástí právního řádu. Úřad začal vykonávat svou činnost od září roku 2000.

Zákon rozlišuje **osoby, které zpracovávají osobní údaje** (osobní data) jiných lidí (tzv. správce nebo zpracovatel osobních údajů) a dále **osoby, jejichž osobních údaje správce a zpracovatele zpracovávají** (tzv. subjekty údajů).

Správčům a zpracovatelům jsou při ochraně osobních údajů ukládány především povinnosti, zatímco subjektům údajů jsou dána práva.

Zákon se **vztahuje** na osobní údaje, které zpracovávají:

- státní orgány,
- orgány územní samosprávy,
- jiné orgány veřejné moci a
- fyzické a právnické osoby.

Zákon se vztahuje na veškeré zpracování osobních údajů, tzn. na zpracovávání údajů automatizovaně či jinými prostředky.

Zákon se **nevztahuje** na:

- zpracování osobních údajů, které provádí fyzická osoba výlučně pro osobní potřebu,
- nahodilé shromažďování osobních údajů, pokud nejsou dále zpracovávány,
- některé další výjimky.

4.4.2 Základní pojmy:

- *osobní údaj* (vychází z mezinárodních pramenů, a to zejména Směrnice 65/46/ES a také Úmluva č. 108. Definice osobního údaje v zákonu o ochraně osobních údajů je v podstatě kombinací definic z obou těchto mezinárodních dokumentů.)

- *citlivý údaj* (byl již použit ve zrušeném zákonu č. 256/1992 Sb.; samozřejmě se objevuje také v mezinárodních dokumentech - jedná se zejména o Úmluvu č. 108).

- *subjekt údajů* (objevuje se poprvé v souvislosti s ochranou osobních údajů se v právním řádu ČR. Přes veškerou snahu tvůrců zákona se bohužel nepodařilo najít pojmově adekvátnější výraz, který by odpovídal anglickému originálu „the data subject“, a tak byl převzat pro definování fyzické osoby, k níž se osobní údaje vztahují).

- *zpracovávání osobních údajů* (podstatnou částí definice tohoto pojmu je skutečnosti, že se nemusí vždy jednat o celý soubor činností, ale může se jednat i o jedinou operaci. Vždy se však musí jednat o činnost vykonávanou s určitým záměrem a činnost systematickou.)

- *shromažďování osobních údajů* (opět se musí jednat o prvek cílevědomého jednání s tím, že získaná data jsou uložena tak, že možnost dalšího zpracovávání je dále otevřena.)

- *uchování osobních údajů* (údaje jsou udržovány v takové podobě, aby byla možnost je dále zpracovávat včetně důrazu na kvalitu nosiče informací.)

- *blokování osobních údajů*, (jde o jejich dočasné znepřístupnění z iniciativy správce či zpracovatele, popř. oprávněným subjektem (např. Úřadem). Blokování nesmí být nikdy v rozporu se subjektem údajů.)

- *likvidace osobních údajů* (může k ní dojít jak přímým jednáním správce nebo zpracovatele, tak i oprávněným subjektem. Likvidace musí být provedena způsobem neumožňujícím obnovu, neoprávněné zpracování, zneužití apod.)

- *správce* (je jím každý subjekt, který určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů. Důležité je určení, zda subjekt zná účel, pro který se budou osobní údaje zpracovávat. V mnoha případech může účel vyplývat i ze zákona. V oblasti státní správy, samosprávy; také soudy, zaměstnavatelé. Mezi správce patří kdokoli, kdo v rámci výkonu své podnikatelské činnosti systematicky spravuje databázi klientů, pacientů či obchodních partnerů.

- *zpracovatel* (provádí zpracování osobních údajů a je pověřen správcem osobních údajů nebo ze zákona; obvykle na základě smluvního vztahu. Zpracovatelem se určitý subjekt stává buď ze zákona, nebo na základě pověření správcem.)

- *zveřejňování osobních údajů* (je považováno za jednu z nejcitlivějších oblastí střetu zájmů. Systematické zveřejňování lze označit jako formu zpracování údajů, na které se vztahuje zákon o ochraně osobních údajů; zveřejňování prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků se vedle tohoto zákona řídí i zákony dalšími.)

Zpracování osobních údajů zákon definuje jako: jakékoli operace nebo soustavu operací, které správce, tzn. subjekt, který určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů nebo zpracovatel, tj. subjekt, který na základě zvláštního zákona nebo pověření správcem, zpracovává osobní údaje, systematicky provádějí s osobními údaji, a to automatizovaně nebo jinými prostředky. Zpracováním osobních údajů se rozumí zejména:

- shromažďování,

- ukládání na nosiče informací,
- zpřístupňování,
- úprava nebo pozměňování,
- vyhledávání,
- používání,
- předávání,
- šíření,
- zveřejňování,
- uchovávání,
- výměna,
- třídění nebo kombinování,
- blokování a
- likvidace

Základní pravidlo: správce provádí zpracování a odpovídá za něj a může zpracovávat osobní údaje pouze se souhlasem subjektu údajů. Bez tohoto souhlasu je může zpracovávat pouze v konkrétně stanovených případech (např. statistické a vědecké účely). Souhlas ke zpracování musí dát subjekt údajů písemně. Souhlas musí také zahrnovat určení období, na které je dáván.

Správce je povinen včas a řádně subjekt údajů informovat o tom, že o něm shromažďuje údaje, v jakém rozsahu a pro jaký účel, kdo je bude dále zpracovávat a pro jaký účel a komu mohou být zpřístupněny či komu jsou údaje určeny. Součástí této informace musí být též údaj o jeho sídle, případně o sídle zpracovatele.

Ten, kdo hodlá zpracovávat osobní údaje, je povinen tuto skutečnost oznámit písemně **Úřadu pro ochranu osobních údajů** před začátkem zpracovávání osobních údajů. Úřad je povinen do 30 dnů od doručení oznámení Úřadu oznamovateli sdělit, že jeho oznámení registruje, nebo vydat rozhodnutí o tom, že zpracování osobních údajů nepovolí. Jestliže Úřad ve 30 denní lhůtě oznamovateli nesdělí, že oznámení zaregistroval, ani nevydá rozhodnutí, má se za to, že oznámení zaregistroval, a oznamovatel tedy může zahájit zpracování osobních údajů.

4.4.3 Úřad pro ochranu osobních údajů ČR

- provádí dozor nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem
- přijímá podněty a stížnosti občanů na porušení zákona
- vede registr povolených zpracování osobních údajů
- projednává přestupky a jiné správní delikty
- uděluje pokuty podle zákona apod.

Úřad může uložit za porušení některých ustanovení zákona až pokutu ve výši 10.000.000 Kč a v některých případech i pokutu ve výši 20.000.000 Kč.

Pokud subjekt údajů zjistí, že došlo k porušení povinností na ochranu jeho osobních údajů třetí osobou, má právo obrátit se na Úřad s žádostí o zajištění opatření k nápravě. Subjekt údajů může požadovat:

- aby se správce či zpracovatel zdržel závadného jednání a odstranil vzniklý stav a poskytl omluvu nebo jiné zadostiučinění
- aby správce či zpracovatel provedl opravu nebo doplnění osobních údajů tak, aby byly pravdivé a přesné
- aby osobní údaje byly zablokovány nebo zlikvidovány
- zaplacení peněžité náhrady, jestliže tím bylo porušeno jeho právo na lidskou důstojnost, osobní čest, dobrou pověst či právo na ochranu jména

5 AUTORSKÉ PRÁVO

5.1 ZÁKLADNÍ POJMY:

- **Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl** - je mezinárodní smlouva uzavřená roku 1886 v Bernu. Zajistila mezinárodní význam autorských práv. Před uzavřením této smlouvy běžně státy neuznávaly autorská práva cizích státních příslušníků, tato dohoda zajistila jednotný základ pro ochranu těchto práv v těch státech, které smlouvu podepsaly. Byla mnohokrát aktualizována, v současné době je v platnosti verze z roku 1971 z Paříže. Od roku 1967 se její správou zabývá **WIPO** (viz dále).

- **Copyright** – je doložkou o výhradě autorského práva, podmiňující právní ochranu autorského díla, která je povinně uvedena na všech rozmnoženinách díla. Je to právo na výlučné vydávání, reprodukci, provozování a prodej předmětu a formy uměleckého, literárního a hudebního díla.

- **Droit d'auteur** – je autorské právo s kořeny ve Francii, jako jeden z důsledků Francouzské revoluce z roku 1789. Cílem bylo, aby autor psal ve prospěch lidu, autor je chráněn jako původce díla, tento model postupně přebíraly i ostatní země.

- **Droit de suite** - je odborný termín pro právo na slušné vypořádání a také právo na odměnu. Jedná se o nezrušitelné právo autora, po jeho smrti jeho právních nástupců na podíl z výtěžků z prodeje originálů uměleckých děl a původních rukopisů spisovatelů a nakladatelů, které následují po prvním převodu vlastnictví uskutečněné autorem práv.

- **GATT** (General Agreement on Tariffs and Trade) - Všeobecná dohoda o clech a obchodu, je multilaterální celní a obchodní dohodou upravující podmínky mezinárodní směny. Byla podepsána v roce 1947 v Ženevě, Česká republika k ní přistoupila v roce 1948.

- **Komunitární právo** - právo v rámci Evropské unie, má přímý dopad na všechny občany unie. Některými předpisy jsou občané přímo povinni se řídit, jiné předpisy stanoví povinnost členského státu. Zjistí-li občan Evropské unie, že se jeho stát těmito předpisy neřídí a tím mu vznikla újma, může se na svém státu na základě evropského práva domáhat odškodnění. Proto musí mít všichni vždy platné a ucelené „evropské právo“ (acquis communautaire) dostupné ve svém rodném jazyce.

- **Mechanická práva** – týkají se rozmnožování díla jakýmkoli způsobem a jakékoli podobě (zvukové nebo obrazové záznamy) a následného prodeje těchto kopií. Tím se vytváří předmět mechanických práv. Organizace spravující mechanická práva jsou sdružena v Mezinárodní organizaci pro ochranu práv k mechanickým záznamům děl – **BIEM** (založeno ve Francii r. 1929). Tato společnost spolupracovala s Mezinárodním sdružením výrobců nosičů zvuku a videa – **IFPI**.

- **TRIPS** – (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) - Obchodní aspekty práv k duševnímu vlastnictví. Vstoupila v platnost spolu s Dohodou o **WTO** (Světová obchodní organizace). Dohody o TRIPS jsou součástí platného právního řádu na úseku autorského práva a práv příbuzných autorskému právu i pro členské státy Bernské unie, včetně České republiky, spolu s platnými texty Bernské úmluvy z roku 1971 a Římské úmluvy z roku 1961 tvoří legislativní rámec pro uplatňování autorského práva v členských zemích a zemích, které tyto dokumenty ratifikovaly.

- **WIPO** (World Intellectual Property Organization) byla uzavřena 14. 7. 1967 ve Stockholmu jako důsledek jednání o modernizaci orgánů Bernské úmluvy a Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví. Hlavními cíli WIPO jsou:

- účinné a jednotné rozvíjení a zachování ochrany práv autorů k jejich literárním a uměleckým dílům, výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů, zavedení nových mezinárodních pravidel v zájmu vhodného řešení otázek vyvolaných novým hospodářským, sociálním, kulturním a technickým vývojem,
- vliv rozvoje a sbližování informačních a komunikačních technologií na tvorbu a užívání literárních a uměleckých děl, výkonů výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů,
- zdůraznění významu ochrany autorského práva, jakožto podnětu k literární a umělecké tvorbě, výkonům výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů,
- zachování rovnováhy mezi právy autorů a nejširším veřejným zájmem na vzdělávání, vědeckém výzkumu a na přístupu k informacím.

5.1.1 Základní znaky autorského díla

- a) jde o dílo umělecké nebo vědecké, které je objektivně vnímatelné jako dílo literární, umělecké nebo vědecké,

- b) toto dílo je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, umělecké, vědecké i duševní činnosti,
- c) dílo musí být vyjádřeno v objektivně vnímatelné podobě.
- d) Jde o dílo umělecké nebo vědecké, které je objektivně vnímatelné jako dílo literární, umělecké nebo vědecké,
- e) toto dílo je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, umělecké, vědecké i duševní činnosti,
- f) dílo musí být vyjádřeno v objektivně vnímatelné podobě.

Dílem může být:

- slovesné vyjádřené řečí nebo písmem
- dílo hudební
- dílo dramatické
- dílo choreografické a pantomimické
- dílo fotografické
- dílo audiovizuální (kinematografické, výtvarné – malířské, grafické, sochařské)
- dílo architektonické, urbanistické
- dílo užitého umění
- dílo kartografické
- počítačový program (autorův původní duševní výtvor).

Předmětem autorského práva je také dílo vzniklé tvůrčím zpracováním jiného díla – překlad díla do jiného jazyka. Naopak není dílem náměr sám o sobě, denní zpráva, myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie apod.

Ochrana se nevztahuje na:

- a) úřední dílo (právní předpis, veřejná listina, veřejně přístupný rejstřík a sbírka listin, pamětní knihy – kroniky, státní symbol apod.)
- b) výtvary tradiční lidové kroniky za předpokladu, že není obecně známé pravé jméno autora,
- c) politický projev a řeč, která je pronesena při úředním jednání.

5.1.2 Druhy autorského práva

Jedná se především o tyto dva druhy autorského práva:

- práva osobnostní – morální,
- práva majetková.

Práva osobnostní se vztahují na nároky morálního charakteru, nikomu by neměly být odpírány a jsou pevně spojeny s osobností autora, nelze tato práva na nikoho převádět ani je dědit.

Práva majetková jsou také nepřevoditelná a jako taková jsou předmětem dědických řízení.

Autor se osobnostních práv nemůže vzdát, po smrti autora tato práva zanikají, nejsou tedy předmětem dědictví. Dílo potom lze užívat jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu a vždy se autorství musí uvádět. V kontinentálním právu je toto pojetí již běžné, ale v anglo-americkém pojetí autorské právo není těmto právům autora připisován takový význam.

Majetková práva jsou také nepřevoditelná, autor se jich nemůže vzdát, tato práva jsou předmětem dědictví. Autor má právo dílo užít, udělit oprávnění někomu jinému k užití díla, má právo na odměnu. Právo dílo užít je chápáno jako dílo rozmnožit, neboli vytvořit z něj kopie.

5.2 ČESKÝ AUTORSKÝ ZÁKON

Problematika autorského práva se v Čechách řeší od konce 19. století – v roce 1895 vydán **říšský zákon 197/1895 O právu původském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým.**

Současnost – platí **zákon č. 121 Sb. ze dne 7. dubna 2000 o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů.**

Novelizován zákonem č. 81/2005 Sb. - doplňuje problematiku práv například v návaznosti na vstup naší republiky do Evropské unie nebo v oblasti kolektivní správy práv (viz níže).

Předměty právní úpravy jsou:

- práva autora k jeho dílu
- práva související s právem autorským
- práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu
- právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu
- právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu
- právo rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho původnímu vysílání
- právo zveřejnitel k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv
- právo nakladatele na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím zhotoveného díla pro osobní potřebu
- právo pořizovatele databáze k jím pořízené databázi
- ochrana práv podle autorského zákona
- kolektivní správa práv autorských a práv souvisejících s právem autorským

Základními instituty jsou:

- dílo
- výjimky z ochrany
- autor
- osobnostní práva
- majetková práva
- omezení práva autorského
- licenční smlouva
- zaměstnanecké dílo
- školní dílo
- kolektivní dílo
- dílo vytvořené na objednávku a soutěžní dílo
- dílo audiovizuální
- počítačové programy

Předmětem práva je dílo literární, vědecké, hudební, dramatické, audiovizuální, výtvarné, architektonické, dílo užitého umění, kartografické, počítačový program, databáze, jsou-li autorovým duševním tvůrčím dílem. Autorským dílem je pouze jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora.

Dílem ve smyslu zákona **není** námět díla sám o sobě, denní zpráva, myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a obdobný vzorec a statistický graf.

Ochrana autorského práva se **nevztahuje** na úřední dílo (právní předpis, rozhodnutí, veřejnou listinu, sněmovní a senátní publikace, státní symbol), výtvořiny tradiční lidové kultury, politický projev a řeč pronesenou při úředním jednání.

Právo autora vzniká okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakémkoliv objektivně vnímatelné podobě.

Majetková práva trvají po dobu autorova života a **70 let po jeho smrti.**

Povoluje se volné užití díla (případy, kdy je dílo, resp. jeho kopie užitá pouze pro vlastní potřebu, popřípadě vyučovací či vědeckou) s výjimkou pořízení kopie počítačového programu nebo elektronické databáze a architektonické stavby.

Autorské právo **neporušuje** ani ten, kdo:

- ve svém díle řádně cituje výňatky ze zveřejnění děl jiných autorů,
- zaznamená či vyjádří malbou, grafikou, fotografií či filmem autorské dílo umístěné na veřejném prostranství (ulici, náměstí, parku apod.),
- v odůvodněné míře použije dílo pro úřední účely, resp. aktuální zpravodajství,
- použije dílo pro nevýdělečné účely v rámci občanských a náboženských obřadů či školního představení.

Podobné výjimky mají například knihovny nebo archivy.

5.2.1 Ochrana autorských práv

Stát - Ministerstvo kultury ČR

Řídí se podle mezinárodních smluv:

1. **Úmluva o zřízení** Světové organizace duševního vlastnictví **WIPO/OMPI** se sídlem v Ženevě - ČR od 1. 1. 1993 (dříve Československo od 22. 7. 1970),
2. **Bernská úmluva** o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 8. 9. 1886 (Pařížská revize 1971); ČR od 1. 1. 1993 (Československo od 22. 2. 1921),
3. **Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových a televizních organizací**, uzavřená v Římě 26. 10. 1961; ČR od 1. 1. 1993 (Československo od 14. 8. 1964),
4. **Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví**, sjednaná v rámci Dohody o zřízení Světové obchodní organizace dne 15. dubna 1994 v Marrakéši; ČR od roku 1995,
5. **Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském** (Ženeva, 1996). Smlouva vstoupila v platnost dne 6. března 2002,
6. **Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech** (Ženeva, 1996). Smlouva vstoupila v platnost dne 20. května 2002.

Nestátní organizace - kolektivní správci práv:

- **Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním** – OSA - zastupuje více než pět tisíc hudebních nakladatelů, skladatelů, textařů a dědiců autorských práv, a až milion zahraničních autorů na základě recipročních smluv s partnerskými organizacemi.

- **Divadelní a literární agentura** – DILIA - hájí zájmy autorů literárních, vědeckých, divadelních děl choreografických, hudebně-dramatických, filmových děl včetně filmové režie, audiovizuálních děl a překladů těchto děl. Vykonává také hromadnou správu vůči dovozcům reprografické techniky.

- **Nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů** – INTERGRAM - zastupuje výkonné umělce (např. herce, zpěváky a hudebníky) a výrobce zvukových a zvukově obrazových záznamů. Uděluje souhlas k užití takových záznamů při veřejných produkcích a za to vybírá stanovený finanční obnos. Na základě bilaterálních smluv uzavřených s podobnými organizacemi za hranicemi naší republiky a také díky individuálním smluvním vztahům zastupuje i klienty ze zahraničí.

- **Ochranná organizace autorská – Sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl** – OOA-S - zastupuje autory výtvarných děl, architektury a obrazové složky, zejména filmových děl užitých při vysílání. Rozděluje výtvarným autorům odměny za soukromé kopírování, které plynou z prodeje reprografické techniky (vybírá je DILIA) a z nenahraných kazet.

- **Ochranný svaz autorský** – GESTOR - zastupuje a hájí zájmy výtvarných umělců, kterým přísluší odměny z titulu finančního vypořádání autorů při dalším prodeji originálů jejich děl.

Osobnostní práva autora

Autor se osobnostních práv nemůže vzdát, po smrti autora tato práva zanikají, nejsou tedy předmětem dědictví. Dílo potom lze užívat jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu a vždy se autorství musí uvádět. V kontinentálním právu je toto pojetí již běžné, ale v anglo-americkém pojetí autorské právo není těmto právům autora připisován takový význam.

Majetková práva autora

jsou také nepřevoditelná, autor se jich nemůže vzdát, tato práva jsou předmětem dědictví dle paragrafu 26. Autor má právo dílo užit, udělit oprávnění někomu jinému k užití díla, má právo na odměnu. Právo dílo užit je chápáno jako dílo rozmnožit (paragraf 13), vytvořit z něj kopie.

Za užití díla se nepovažuje užití díla pro vlastní potřebu dle paragrafu 30, z tohoto užití nesmí mít fyzická osoba žádný finanční prospěch.

5.2.2 Významná ustanovení AZ ČR

5.2.2.1 Vznik a zánik autorského práva:

Jediným způsobem zániku autorského práva jejich vypršení – autor se práv nemůže vzdát. Po uplynutí této doby se dílo stává volné (paragraf 28).

Podle majetkového práva trvají tato práva během autorova života a nově 70 let po jeho úmrtí, v případě díla s více autory pak 70 let po smrti posledního spoluautora.

Podle paragrafu 28 majetková autorská práva náleží každému, kdo zveřejní ještě nezveřejněné volné dílo, po dobu 25 let, čímž získává práva majetková, nikoliv práva osobnostní.

Majetková práva výkonného umělce trvají 50 let, po zveřejnění záznamu výkonu 50 let od data zveřejnění tohoto záznamu. Toto pravidlo se uplatňuje i pro výrobce zvukových, zvukově obrazových záznamů. U vysílatele toto právo trvá rovněž 50 let od prvního vysílání.

Právo pořizovatele databáze trvá 15 let od prvního veřejného zpřístupnění, při aktualizaci databáze se počítá tato doba od této aktualizace, nebo změny databáze.

5.2.2.2 Harmonizace AZ ČR s mezinárodním právem

Harmonizaci českého autorského práva se směrnicemi Evropské unie je věnována **novela č. 216/2006 Sb.** Jedná se o „evropské“ směrnice:

- Směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. 5. 1991 o právní ochraně počítačových programů v platném znění,
- Směrnice Rady 92/100/EHS ze dne 19. 11. 1992 o právu na pronájem a na půjčování a o některých právech souvisejících s právem autorským v oblasti duševního vlastnictví,
- Směrnice Rady 93/83/EHS ze dne 27. 9. 1993 o koordinaci některých pravidel z oboru autorského práva a práv s ním souvisejících, vztahujících se na satelitní vysílání a na kabelový přenos,
- Směrnice Rady 93/98/EHS ze dne 29. 10. 1993 o harmonizaci ochranné doby autorského práva a některých práv s ním souvisejících,
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. 3. 1996 o právní ochraně databází,
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. 5. 2001 o harmonizaci některých aspektů AP a práv s ním souvisejících v informační společnosti,
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/84/ES ze dne 27. 9. 2001 o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla,
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. 4. 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví.

6 PRŮMYSLOVÉ VLASTNICTVÍ

6.1 HISTORIE

Benátská republika

V roce 1474 senát republiky: „Každý občan, který vytvoří vynález, získá patent na 10 let ochrany před tvorbou kopií a plagiátů konkurencí.“

Anglie

V roce 1623 parlament: „Výsostné právo vynálezce využívat vynález po dobu 14 let ochrany“ – vydávání „Patent Letters“

USA

V roce 1790 prezident Georg Washington: „Patent Statue“ – ochrana vynálezce po určenou dobu.

Francie

V roce 1991 zavedena standardní ochrana vynálezce obdobná s ochranou autora v autorském právu, jako důsledek Velké francouzské revoluce.

Vídeňská Světová výstava vynálezů

V roce 1873 – zahraniční vystavovatelé se odmítali zúčastnit pro neexistenci mezinárodní ochrany jejich vynálezů.

Pařížská konvence o ochraně průmyslového vlastnictví

Vešla v platnost 1884, podepsána prvními 14 členskými zeměmi. „Dnem podepsání přihlášky v první zemi se uznává právo ochrany ve všech členských zemích.“

Madrid

V roce 1891 podepsána dohoda o mezinárodním zápisu továrních nebo ochranných známách.

Stockholm

14. července 1967 zřízena Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO – World Intellectual Property Organization), chrání a rozvíjí mezinárodní práva vztahující se k duševnímu vlastnictví, včetně autorského a průmyslového práva.

6.2 ZÁKLADNÍ POJMY

Ochrana průmyslového vlastnictví zahrnuje práva k výsledkům technické či estetické tvůrčí činnosti. Jsou to práva:

- k vynálezům ze všech oblastí lidské činnosti,
- k vědeckým objevům,
- k průmyslovým vzorům a modelům,
- ke zlepšovacím návrhům,
- k topografiím polovodičových výrobků

a dále práva na označení:

- práva k ochranným známkám,
- práva k obchodním jménům a obchodním názvům,
- původu a zeměpisnému označení,

a také v některých státech na:

- odrůdy rostlin
- plemena zvířat.

Právní ochrana průmyslového vlastnictví zajišťuje práva na:

- výsledky duševní tvorby (vynálezy, užité vzory, průmyslové vzory, topografie integrovaných obvodů, know-how),
- práva na označení (ochranné známky, obchodní jméno, označení původu),
- autorská práva (včetně software),
- práva k ochraně plemen zvířat a rostlinných odrůd a ke způsobům léčení lidí a zvířat (nikoliv léků).

6.3 INSTITUTY PRŮMYSLVÉ PRÁVNÍ OCHRANY

6.3.1 Patent na vynález

Znamená vyřešení technického problému, které je ve srovnání se světovým stavem techniky nové, obsahuje tzv. vynálezeký krok, pro odborníka nevyplývá zřejmým způsobem ze známého stavu techniky a je průmyslově využitelné.

Na vynálezy se udílí patent, který chrání technické řešení.

Je to ochranný dokument, který poskytuje svému majiteli, vynálezci nebo podniku, výlučné právo k vynálezu (monopol), na dobu 20 let od podání přihlášky.

Majitel patentu má výlučné právo patentovaný vynález využívat, poskytovat souhlas k jeho využívání (licenci) nebo převést patent na jinou osobu či podnik.

Vynález, na který byl udělen patent, např. výrobek, zařízení k výrobě či chemická látka, nesmí být bez souhlasu majitele vyráběn, nabízen k prodeji nebo využíván třetí osobou pro průmyslové nebo komerční účely.

Je-li patentován výrobní postup, může majitel patentu zakázat každému tento postup používat.

Zápovědní právo se vztahuje i na výrobky, které jsou přímým výsledkem chráněného postupu.

Zásady:

- řešení musí být nové, dosud nezveřejněné, technicky využitelné a je výsledkem vynálezecké činnosti,
- patent se uděluje na stroje, přístroje, zařízení, zapojení, výrobky, chemické sloučeniny a směsi, postupy a metody,
- z ochrany vynálezu jsou vyloučeny:
 - a) objev (vysoce teoretická práce),
 - b) design,
 - c) plány a pokyny a software,
 - d) odrůdy rostlin a plemena zvířat,
 - e) způsoby prevence, diagnostiky chorob a
 - f) léčení lidí zvířat,
- odmítají se řešení v rozporu s lidskostí a veřejnou morálkou, léčebné metody zkoušené na lidech a zvířatech,
- přihláška vynálezu obsahuje dosavadní stav techniky, popis vynálezu s konkrétními příklady využití, případné výkresy, dále patentové nároky (jednou větou se popisuje, co se patentem má chránit) a anotaci,
- územní platnost přihlášky (do jiných států buď další národní přihláška, nebo využití smluv mezi státy - do 1 roku od podání přihlášky u nás, platí však stejné datum podání),
- patent má kromě svého původce (autora) také majitele, jemuž přísluší po uvedené době na vymezeném teritoriu výlučné právo k využití patentu,
- poplatky za podání přihlášky, poplatky za úplný průzkum,
- po 1 - 1,5 roce zveřejnění přihlášky ve Věstníku úřadu průmyslového vlastnictví,
- udělení patentu zhruba do 2 let (výjimečně i po delší dobu),
- patent platí 20 let ode dne podání přihlášky, pak nutno platit další poplatky.

6.3.2 Průmyslový vzor

Za průmyslový vzor schopný ochrany se považuje vzhled výrobku nebo jeho části, spočívající zejména ve znacích linií, obrysech, barev, tvaru, struktury nebo materiálu výrobku samotného nebo jeho zdobení.

Výrobkem se rozumí průmyslově nebo řemeslně vyrobený předmět, včetně součástí určených k sestavení do jednoho složeného výrobku, obal, úprava, grafický symbol a typografický znak, s výjimkou počítačových programů.

Průmyslový vzor je způsobilý ochrany, je-li nový a má-li individuální povahu. Průmyslový vzor je nový, nebyl-li přede dnem podání přihlášky nebo přede dnem vzniku práva přednosti zpřístupněn veřejnosti shodný průmyslový vzor, to znamená, že se jejich znaky liší pouze nepodstatně. Průmyslový vzor vykazuje individuální povahu, jestliže celkový dojem, který vyvolává u informovaného uživatele, se liší od celkového dojmu, který u takového uživatele vyvolá průmyslový vzor, který byl zpřístupněn veřejnosti přede dnem podání přihlášky nebo přede dnem vzniku práva přednosti.

Průmyslový vzor, který je v rozporu se zásadami veřejného pořádku, s dobrými mravy nebo je shodný s průmyslovým vzorem již zapsaným v ČR, Úřad průmyslového vlastnictví nezapíše.

Průmyslovým vzorem není:

- technické a konstrukční řešení,
- přenesení známé vnější úpravy výrobku na výrobek jiného druhu, nebo úprava vytvořená zvětšením nebo zmenšením známé vnější úpravy výrobku,
- záměna materiálu pro vnější úpravu výrobku,
- architektonické řešení stavby (lze chránit autorským právem),
- vnější úprava výrobku zjištělná jen při zvláštní pozornosti,

- barva, není-li jí užito ve spojení s tvarem, obrysem nebo kresbou,
- funkční principy,
- materiálové složení.

Vyobrazení průmyslového vzoru musí jasně a úplně vyjevit vnější úpravu celého výrobku - všechny charakteristické znaky vnější úpravy výrobku musí být výrazně vyobrazeny na fotografiích či na výkresech (nikoli výrobních či konstrukčních výkresech), a to v tolika pohledech, aby z nich byly patrné tvarové, obrysové nebo barevné zvláštnosti vnější úpravy výrobku.

Zápis průmyslového vzoru platí 5 let ode dne podání přihlášky průmyslového vzoru. Dobu platnosti zápisu průmyslového vzoru lze na žádost majitele opakovaně obnovit, a to vždy o 5 let, až na celkovou dobu 25 let od data podání přihlášky.

Zásady:

- v rámci 1 přihlášky možno uplatnit 20 řešení (dodává se fotografie nebo výkres)
- nelze použít pro architektonické řešení staveb
- přihlášky do jiných států nutno podat každou zvlášť
- platí 5 let a lze 2x o 5 let prodloužit
- mezinárodní ochrana je založena na podobných principech jako u ochranných známek

6.3.3 Ochranná známka

Ochranná známka je označení, které slouží k rozlišení výrobků nebo služeb na trhu. Známkou poskytuje informaci o původu výrobku či služby.

Nový výrobek, výsledek technické i estetické tvůrčí práce je uváděn pod určitým výrazným označením, které umožní zákazníkovi rozlišit jej od výrobků konkurence. Takovým označením je ochranná známka.

Ochranná známka je pro podnik nezbytným prvkem jeho průmyslové a obchodní strategie. V důsledku rozsáhlé reklamy v médiích se ochranné známky jako označení podnikatelských subjektů stávají součástí každodenního života.

Zásady:

- účelem je rozlišit výrobce či poskytovatele služeb, garantovat kvalitu, propagovat výrobky a služby,
- druhy ochranných známek: slovní, obrazové, prostorové, v některých státech i zvukové, čichové,
- jako ochrannou známku nelze uplatnit: obecné pojmy a názvy, klamavé nebo nepravdivé pojmy, mezinárodní značky, jednoduché obecné znaky, státní znaky, erby a to, co je v rozporu s morálkou,
- přidává se seznam výrobků (služeb), pro které ochranná známka platí (musí být v souladu s předmětem podnikání přihlašovatele),
- zveřejnění ve Věstníku úřadu průmyslového vlastnictví
- rozsah známky nelze rozšiřovat, pouze zužovat,
- je možné ji převést na jiného majitele (v případě výroby podobných výrobků),
- je možné podat přihlášku i v jiných státech,
- ochranné známky všeobecně známé, které jsou světově vžité, takže mají vžitou rozlišovací způsobilost, jsou chráněny v každém státě i bez zápisu, pokud jsou v něm notoricky známé,
- zapsaná ochranná známka může být označena symbolem R v kroužku, popřípadě doprovázena odkazem "Registered Trade Mark",
- platí neomezeně, pokud je obnovována (vždy po 10 letech), pokud není 5 let využívána, je možné ji z moci úřední vymazat.

6.3.4 Kolektivní ochranná známka

Jde o zvláštní institut ochranné známky, zapsané pro právnickou osobu nebo sdružení, kterou za podmínek stanovených smlouvou mohou užívat členové nebo společníci této právnické osoby nebo účastníci sdružení.

Zápis platí po 10 let a je obnovitelný na žádost vlastníka ochranné známky vždy o dalších 10 let.

6.3.5 Označení původu a zeměpisné označení

Jde o ochranu výrobce a zejména spotřebitele. Znamená zeměpisný název země, oblasti nebo místa, které se staly známými jako údaj o tom, odkud výrobek pochází.

Definuje se jako název oblasti, určitého místa nebo země, používaný k označení zboží z něj pocházejícího, jestliže **kvalita** nebo **vlastnosti** jsou **výlučně** dány faktory původu (včetně lidskými) a jestliže výroba, zpracování a příprava zboží probíhají na vymezeném území.

6.3.6 Obchodní jméno

Jde o název, pod kterým podnikatel činí právní úkony při své podnikatelské činnosti.

Rozlišuje se obchodní jméno právnické osoby a obchodní jméno fyzické osoby. Zapisuje se do Obchodního rejstříku.

6.3.7 Užitný vzor

Jde o tzv. malý patent – nelze jej uplatnit k chránění způsobů, ale jen zařízení a zapojení

Má stejné náležitosti, jako v případě patentové přihlášky (neuvádí se anotace), pouze formální průzkum, ne úplný, zveřejnění se do 3 měsíců a lze jej udělit během několika měsíců.

Zásady:

- práva stejná jako u patentů
- nižší poplatky
- současně je možno podat přihlášku užitného vzoru a vynálezu, nebo lze z podané přihlášky vynálezu tzv. odbočit v průběhu řízení na užitný vzor
- platí 4 roky, možno 2x prodloužit o 3 roky
- užitným vzorem nelze chránit výrobní postupy
- mezinárodní ochranu poskytuje užitným vzorům podle Pařížské úmluvy asi 40 států

6.4 ZÁKLADNÍ ČESKÁ LEGISLATIVA

Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích

- předmět právní úpravy
 - patenty
 - zlepšovací návrhy
- základní instituty
 - vynález
 - patent
 - výluky z patentovatelnosti
 - podnikový vynález
 - účinek patentu
 - doba platnosti patentu
 - zánik patentu
 - řízení o udělení patentu
 - evropská patentová přihláška
 - evropský patent
 - zlepšovací návrh

Vyhláška č. 550/1990 Sb., o řízení ve věcech vynálezů a průmyslových vzorů

- předmět právní úpravy
 - řízení o vynálezech
- základní instituty
 - řízení o vynálezech
 - přihláška vynálezu
 - žádost o udělení patentu
 - popis vynálezu
 - řízení o přihlášce vynálezu
 - úplný průzkum
 - patentový rejstřík

Zákon č. 529/1991 Sb., o ochraně topografií polovodičových výrobků

- předmět právní úpravy
 - topografie polovodičových výrobků
 - části topografie polovodičových výrobků
 - zobrazení sloužící k výrobě topografie polovodičových výrobků
- základní instituty
 - polovodičový výrobek
 - právo na ochranu
 - přihláška topografie
 - zápis topografie
 - vznik a doba trvání ochrany
 - výmaz topografie

Zákon č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech

- předmět právní úpravy
 - technická řešení
 - řízení o zápisu užitných vzorů
- základní instituty
 - technické řešení
 - užitný vzor
 - zápis užitného vzoru
 - doba platnosti užitného vzoru
 - výmaz užitného vzoru

Zákon č. 14/1993 Sb., o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví

- předmět právní úpravy
 - postavení Úřadu průmyslového vlastnictví
 - přechodná ustanovení o řízeních zahájených podle dosavadních právních předpisů
- základní instituty
 - Úřad průmyslového vlastnictví

Zákon č. 206/2000 Sb., o ochraně biotechnologických vynálezů a o změně zákona č. 132/1989 Sb., o ochraně práv k novým odrůdám rostlin a plemenům zvířat, ve znění zákona č. 93/1996 Sb.

- předmět právní úpravy
 - Úřad průmyslového vlastnictví
- ochrana biotechnologických vynálezů
 - řízení ve věcech biotechnologických vynálezů
- základní instituty
 - výluky z patentovatelnosti
 - rozsah ochrany

Zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích ve znění pozdějších předpisů

- předmět právní úpravy
 - ochrana průmyslových vzorů
 - právo k průmyslovému vzoru
 - účinky zapsaného průmyslového vzoru
 - řízení o přihlášce průmyslového vzoru
- základní instituty
 - průmyslový vzor
 - podmínky ochrany
 - rozsah ochrany
 - počátek a doba trvání ochrany
 - přihláška průmyslového vzoru a jeho zápis

Zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení a o změně zákona o ochraně spotřebitele

- předmět právní úpravy
 - označení původu zboží
 - zeměpisné označení pro zboží
- základní instituty
 - označení původu
 - žádost o zápis označení původu
 - řízení o žádosti a zápis označení původu

Vyhláška č. 243/2002 Sb., kterou se provádí zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení a o změně zákona o ochraně spotřebitele

- předmět právní úpravy
 - seznam zemědělských výrobků
- základní instituty

seznam

Zákon č. 173/2002 Sb., o poplatcích za udržování patentů a dodatkových ochranných osvědčení a pro přípravky na ochranu rostlin a o změně některých zákonů

- předmět právní úpravy
 - vyměřování poplatků a jejich vybírání
- základní instituty
 - sazby poplatků
 - poplatník
 - osvobození od poplatků
 - řízení ve věcech poplatků

Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb., o soudech soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o ochranných známkách)

- předmět právní úpravy
 - řízení ve věcech ochranných známek
 - ochranné známky
 - základní instituty
 - pojem ochranné známky
 - práva z ochranné známky
 - přihláška ochranné známky a její zápis
 - věcný průzkum
 - doba platnosti ochranné známky
 - ochranná známka Společenství
 - rejstřík ochranných známek
 - věstník ochranných známek

Vyhláška č. 97/2004 Sb., k provedení zákona o ochranných známkách

- předmět právní úpravy
 - bližší specifikace náležitostí přihlášky a dalších institutů zákona

Zákon č. 417/2004 Sb., o patentových zástupcích a o změně zákona o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví

- předmět právní úpravy
 - postavení a činnost patentových zástupců
 - společnosti patentových zástupců
 - asistenti patentových zástupců
 - podmínky poskytování služeb patentových zástupců
 - profesní sdružení patentových zástupců
- základní instituty
 - patentový zástupce
 - komora patentových zástupců
 - rejstřík patentových zástupců
 - disciplinární odpovědnost patentových zástupců

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

- předmět právní úpravy
 - podnikání, postavení podnikatelů, jednání podnikatelů
 - závazkové vztahy mezi podnikateli
- základní instituty
 - obchodní firma
 - obchodní tajemství, know-how
 - nekalá soutěž
 - prodej podniku, oceňování majetku
 - zákaz konkurence
 - licenční smlouva k předmětům průmyslového vlastnictví

6.4.1 Ostatní právní předpisy:

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

- předmět právní úpravy
 - základy trestní odpovědnosti za spáchání trestných činů
 - druhy trestů
 - skutkové podstaty jednotlivých trestných činů
- základní instituty
 - nekalá soutěž
 - porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu
 - porušování průmyslových práv
 - porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

- předmět právní úpravy
 - základy trestní odpovědnosti za spáchání přestupků
 - druhy sankcí
 - skutkové podstaty jednotlivých přestupků
 - řízení o přestupcích
- základní instituty
 - přestupky na úseku kultury
 - přestupky na úseku porušování průmyslových práva a porušování práv k obchodní firmě

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele

- předmět právní úpravy
 - postavení spotřebitele a jeho ochrana
- základní instituty
 - výrobek nebo zboží porušující práva duševního vlastnictví
 - povinnost majitele práva duševního vlastnictví

Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku)

- předmět právní úpravy
 - oceňování majetkových práv
- základní instituty
 - majetková práva z průmyslových práv, práv na označení a výrobně technických poznatků (know-how), některých majetkových práv souvisejících s právem autorským a práv pořizovatele databáze

7 SVĚTOVÁ ORGANIZACE DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ WIPO (WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION)

Je součástí OSN. Sídlí v Ženevě a má 900 zaměstnanců. Sdružuje celkem více než 180 členských států.

Zabývá se:

- mezinárodními patenty,
- autorskými právy,
- smlouvami spojenými s elektronickými a vysílacími technologiemi.

Spravuje také 23 mezinárodních dohod o ochraně duševního vlastnictví.

7.1 HISTORIE

Kořeny organizace lze najít v Evropě 19. století, kdy se pomocí mezinárodních patentových dohod usilovalo o systematizaci znalostí, které poháněly průmyslové, technologické a informační inovace v jednotlivých zemích i na mezinárodní úrovni.

V Úmluvě o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví z roku 1967 bylo vymezeno duševní vlastnictví jako práva k autorským dílům a nehmotným statkům souvisejícím, k vynálezům, průmyslovým vzorům, k ochranným známkám, obchodním firmám a obchodním jménům, k vědeckým objevům, práva na ochranu proti nekalé soutěži a všechny ostatní práva vztahující se k duševní činnosti v oblasti průmyslové, vědecké, literární a umělecké, čímž jsou míněna práva k užitečným vzorům, obchodnímu tajemství, know-how, zlepšovacím návrhům, odrůdám rostlin, topografiím polovodičů, označení původu a zeměpisným označením, obsahu databází a typografickým znakům.

V roce 1970 byly tyto funkce svěřeny nové organizaci, WIPO, jež se v roce 1974 stala agenturou OSN.

Význam vzrostl během 90. let minulého století

v souvislosti s technologickým rozmachem, zejména v digitální komunikaci, a rozvojem lékařství a vědeckého výzkumu, včetně genetiky,

v souvislosti s rychlou globalizací, nárůstem ekonomické moci nadnárodních korporací a rozšířením pravidel mezinárodního obchodu, zaváděných od roku 1995 Světovou obchodní organizací.

Tento vývoj přímo ovlivnil spotřebitele tím, že určuje, které výrobky se dostanou na trh, jaká je jejich cena, způsob prodeje a použití. Významné technologické novinky nebo život zachraňující léky mohou být prodávány za monopolní ceny nebo jejich dostupnost na trhu omezena. Spotřebitelé, kteří si dokážou sehnat tyto **výrobky** za nižší cenu nebo u jiného výrobce, mohou být žalováni. Na celém procesu spotřebitelé trápí a inovační proces je tím dosud tlumen.

7.2 POSLÁNÍ WIPO

Úkolem WIPO je „**podpora využití a ochrana plodů lidského ducha**“.

Duševní vlastnictví je pro WIPO definováno jako „výplody mysli – vynálezy, literární a umělecká díla, symboly, jména, obrazy a designy použité pro komerční účely“.

WIPO podporuje rozvoj duševního vlastnictví, usiluje o harmonizaci legislativy a nabízí svým členským státům právní pomoc a řešení sporů.

Ačkoli má WIPO 180 členských států, je obecně vnímána jako „klub bohatých“, neboť bohatší země produkují více patentů a více tak využívají patentový systém.

Kromě autorských práv a základních institutů ochrany průmyslového vlastnictví WIPO sleduje také:

Obchodní tajemství

Jde o veškeré skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy související s podnikem, které mají skutečnou nebo alespoň potenciální materiální, či nemateriální hodnotu, nejsou v příslušných obchodních kruzích běžně dostupní, mají být podle vůle podnikatele utajeny a podnikatel odpovídajícím způsobem jejich utajení zajišťuje.

Know-how

Rozumí se tím soubor technických informací, které jsou tajné, podstatné a vhodnou formou identifikovatelné.

Licence

Jde o povolení k využívání chráněného, utajovaného, či nezřejmého technického řešení nebo práva, které majitel jiným osobám za úhradu poskytuje.

Nekalá soutěž

Rozumí se tím jednání v hospodářské soutěži, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a je způsobilé přivodit újmu soutěžitelům nebo spotřebitelům.

Poskytovatel veřejné podpory

Je jím správce kapitoly státního rozpočtu nebo územní samosprávný celek, který rozhoduje o poskytnutí podpory a který tuto podporu poskytuje.

Příjemce veřejné podpory

Jsou to organizační složka, právnická osoba, nebo fyzická osoba, v jejíž prospěch bylo o poskytnutí podpory poskytovatelem rozhodnuto.

Spolupříjemce veřejné podpory

Rozumí se jím organizační složka, právnická osoba nebo fyzická osoba, jejíž podíl na projektu byl vymezen v návrhu projektu a s níž příjemce uzavřel smlouvu o řešení části projektu.

Přístupová práva

Jde o licence a uživatelská práva k poznatkům nebo již dříve existujícím know-how.

Poznatky

Rozumíme jimi výsledky včetně informací, ať již jsou chráněny či nikoliv, které vyplývají z projektu, jakož i autorská práva, či práva vedoucí k takovým výsledkům na základě žádosti o ně, nebo záležitosti patentů, designu, doplňkových osvědčení o ochraně či podobných forem ochrany.

Již dříve existující know-how

Jsou to informace, které mají účastníci projektu již před uzavřením smlouvy nebo získané paralelně s jejím uzavřením, stejně tak i autorská práva a práva vedoucí k takovým informacím na základě žádosti o ně, také i záležitosti patentů, designů, doplňková osvědčení o ochraně či podobné formy ochrany.

Topografie integrovaných obvodů

Vztahuje se na celý popis obvodu, který podléhá uložení k registraci

7.3 TŘÍDICÍ SYSTÉMY PRO UKLÁDÁNÍ A VYHLEDÁVÁNÍ

Mezinárodní patentové třídění - MPT (International Patent Classification IPC)

- je základem k ukládání a vyhledávání patentových dokumentů podle oborů,
- je mezinárodně používáno od roku 1970, kdy vzniklo sjednocením národních třídících systémů,
- 8 základních tříd -- sekcí A – H,
- obsahuje zhruba 69 tisíc oborových tříd a podskupin,
- aktualizováno každých 5 let - zařazují se nové třídy, slučují či ruší staré,
- od roku 2000 platí 7. verze.

Evropské patentové třídění EPT (European Patent Classification ECLA)

- základem jsou třídy MPT A – H,
- jemnější třídění oborů přidáním dalších podskupin,
- obsahuje zhruba 120 tisíc oborových skupin a podskupin,
- aktualizace kontinuálně -- odpadají problémy s revizí,
- pouze 1 verze – elektronická.

Mezinárodní třídění obrazových prvků ochranných známek - CFE

- Vídeňská dohoda,
- vydání 1973, v současné době 4. vydání (1973, 1988, 1993, 1996),
- 29 základních tříd, 144 oddílů, 1634 sekcí (hlavních a pomocných).

Mezinárodní třídění pro průmyslové vzory

- Lokarnská dohoda 1968,
- v současné době 7. vydání,
- 32 tříd, 223 podtříd,
- abecední seznam výrobků - 6600 položek.

Mezinárodní třídění výrobků a služeb pro účely zápisu ochranných známek

- celkem 42 tříd,
- v současné době 7. verze.

7.4 PRŮMYSLOVÉ PRÁVO V ČR

Právní dokumenty zajišťující ochranu průmyslových práv:

- zákon 14/93 Sb. o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví,
- zákon 527/90 Sb. o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích + prováděcí vyhl. 550/90,
- zákon 478/92 Sb. o užitných vzorech,
- zákon č. 207/2000 Sb. o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 206/2000 Sb., o ochraně biotechnologických vynálezů a o změně zákona č. 132/1989 Sb., o ochraně práv k novým odrůdám rostlin a plemenům zvířat, ve znění zákona č. 93/1996 Sb.,
- zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících,
- zákon 408/2000 Sb. o ochraně práv k odrůdám rostlin,
- zákon 441/2003 Sb. o ochranných známkách (účinný od 1.4.2004).

Úřad průmyslového vlastnictví ÚPV:

- je jedním z ústředních orgánů státní správy ČR plní funkci patentového a známkového úřadu,
- vznikl v roce 1993 a navázal bezprostředně na předchozí federální patentový úřad.

Plní následující funkce:

- udělování patentů na vynálezy,
- zápisy a registrace ochranných známek, užitných a průmyslových vzorů, topografií integrovaných obvodů,
- vedení rejstříků vynálezů, ochranných známek, užitných a průmyslových vzorů,
- ediční a vzdělávací činnost - Institut průmyslové právní výchovy (vydávání Věstníků vynálezů, užitných vzorů, průmyslových vzorů, ochranných známek),
- legislativní úkoly,

- spolupracuje se světovými organizacemi v oblasti průmyslového vlastnictví (Evropský patentový úřad v Mnichově - European Patent Office, Světová organizace pro duševní vlastnictví v Ženevě - WIPO - World Intellectual Property Organization, Ústřední patentový rejstřík v Haagu).

7.5 ZAHRANIČNÍ ÚŘADY DUŠEVNÍHO (PRŮMYSLOVÉHO VLASTNICTVÍ) A PATENTOVÁ CENTRA

- EPO - European Patent Office,
- WIPO - World Intellectual Property Organization,
- PATLIB -- síť patentových informačních center v Evropě,
- odkazy na stránkách ÚPV a EPO.

7.6 ONLINE VOLNĚ PŘÍSTUPNÉ DATABÁZE PATENTŮ:

- Delphion Intellectual Property Network - <http://www.delphion.com/simple>
- INPADOC - <http://www.epo.org/patents/patent-information/raw-data.html>
- Esp@cenet - <http://ep.espacenet.com/>
- odkaz Úřadu průmyslového vlastnictví - <http://www.upv.cz/>

8 VYBRANÉ OSOBNOSTI INFORMAČNÍ EKONOMIE

8.1 FRITZ MACHLUP

Americký ekonom rakouského původu.

Narozen 1902 ve Wiener Neustadt, zemřel 1983 v Princetonu.

1923 absolvoval pod vedením **Ludwiga von Misese** Vídeňskou univerzitu – doktor politických věd.

1922 - 1932 v rodinném podniku v oblasti papírenského průmyslu.

1933 stipendium Rockefellerovy nadace – do USA – emigrace vzhledem k nástupu fašismu v Evropě (židovský původ). Hostování na předních amerických univerzitách.

1933 jmenován profesorem na Univerzitě Buffalo, kde působil až do roku 1947. V dalších letech profesorem např. na Princetonské či Newyorské univerzitě a nejen studenty pokládán za výborného pedagoga.

1960 zvolen prezidentem Jižní ekonomické asociace.

1967 zvolen prezidentem Americké ekonomické asociace.

Ve své době uznávaným ekonomem a vynikajícím pedagogem.

8.1.1 Dílo

Hlavní téma vědeckovýzkumné činnosti: mezinárodní ekonomie a metodologie ekonomických věd (17 knižních publikací a téměř 100 článků).

V oblasti mezinárodní ekonomie zejména monetární ekonomika a industriální politika. s důrazem na produkci a distribuci poznatků (knowledge – znalostí ve smyslu poznatků) ve společnosti.

1962 na univerzitě v Princetonu zásadní dílo: "**The prediction and distribution of knowledge in the United States**".

Hlavní problém: **určit, jakou měrou znalosti přispívají k růstu hrubého národního produktu v USA.**

Zjištění: znalostní průmysl se podílí v průběhu let téměř 29% procenty (r.1958) až 34% (r.1977) na hrubém domácím produktu USA.

Vznik ekonomického myšlení obracejícího se k vnímání informatizace společnosti a k postižení vlivu informačních aktivit na ekonomiku. Je založeno na uplatňování „vědeckého řízení“ neboli taylorismu v managementu (viz Frederick W. Taylor).

Machlup analyzoval hospodářské statistiky a zavedl pojem označovaný jako „**znalostní průmysl**“ (knowledge industry). Jde o produkci informací v extrémně širokém pojetí – do této oblasti zahrnuje i výrobu psacích strojů. Znalost je do jisté míry definována jako zboží.

Nový termín: „**znalostní pracovník**“ (knowledge worker), pro kterého Machlup vymezuje následující kategorie znalostního vybavení:

- **Praktické znalosti**, které člověk využívá při své práci, rozhodování a konání a které se dále mohou rozdělit v daném oboru na:
 1. Speciální intelektuální - profesní (Professional knowledge)
 2. Obchodní (Business knowledge)
 3. Speciální manuální – profesní (Workman's knowledge)
 4. Politické (Political knowledge)
 5. Znalosti zázemí – domácnosti (Household knowledge)
 6. Ostatní praktické (Other practical knowledge)
- **Intelektuální znalosti**, uspokojující přirozenou intelektuální zvědavost člověka rozšířit si všeobecný rozhled, k řešení všeobecných otevřených témat.
- **Znalost řečí (zábavy) a minulosti**, sloužící k uplatnění v běžné společenské konverzaci a v oblasti zábavy a zálib (patří sem hry, vtipy, ale i „klepy“).
- **Duchovní znalosti**, vycházející z duchovního založení a náboženského cítění jedince a potřeby uspokojení v této sféře.
- **Nechtěné znalosti**, které nejsou cíleně nevyužívány, jsou většinou náhodně nabyté a nebývají ve středu zájmu člověka.

Znalost (knowledge) definuje Machlup jako „cokoliv, co někdo zná a umí“.

Produkce znalostí (production of knowledge) zahrnuje proces učení se a učení (learn and teach) – získávání či postupování dalších – nových poznatků – informací.

Na základě analýzy procesů komunikace těchto informací Machlup vytvořil základy nové ekonomické metodologie. Analyzoval vliv produkce poznatků v rámci ekonomiky státu, a to jak vliv v jednotlivých odvětvích, tak také z hlediska různých profesí. Vycházel ze skutečnosti, že pro různé profese jsou nutné rozdílné informace a znalosti.

Definoval dvě hlavní kategorie pracovní síly – „**bílé límečky**“ (white collars) jako zaměstnance s vyšším podílem duševní práce, a „**modré límečky**“ (blue collars) jako skupinu zahrnující zaměstnance, pracující spíše manuálně.

Machlup dospěl analýzami k závěru, že mezi roky 1900 a 1960 se zvýšil podíl zaměstnanců průmyslových podniků s převahou duševní práce (bílé límečky) ze 17,6% na 42%, zatímco podíl manuálně pracujících zaměstnanců v americkém průmyslu klesl v tomto údobí z původních 83,4% na pouhých 48%.

V analýzách Machlup používal dvojího dělení pracovníků:

A. Kategorizace pracovních sil do 11 tříd, kterou používá Úřad pro sčítání lidu USA:

1. Odborní specialisté, kvalifikovaní pracovníci a s nimi spolupracující síly
2. Vlastníci a správci farem.
3. Řídící pracovníci, funkcionáři a majitelé firem s výjimkou farmářů.
4. Úředníci a spolupracující administrativní personál.
5. Pracovníci v prodeji.
6. Mistři, předáci a s nimi spolupracující síly.
7. Tovární dělníci a související profese.
8. Pracovníci v domácnosti.
9. Pracovníci ve službách.
10. Zemědělští dělníci a předáci na farmách.
11. Ostatní dělníci kromě těch, kteří pracují v zemědělství a těžebním průmyslu.

B. Machlupova vlastní klasifikace:

1. Duševní pracovníci - zahrnuje kategorie 1., 3., 4. a 5. kategorizace Úřadu pro sčítání lidu USA.
2. Manuální pracovníci a pracovníci ve službách - kategorie 6, 7, 8, 9 a 11.
3. Zemědělní pracovníci - kategorie 2. a 10.

Machlupovy analýzy dokumentovaly pro 20. století výraznou změnu v profesním vývoji jako posun od povolání, vyžadujících nižší vzdělání (a tedy méně znalostí a informací) směrem k povoláním, ve kterých je nutná větší poznatková základna, tedy i vyšší vzdělání. Důsledek: nutnost nejen celoživotního sebevzdělávání v různých vzdělávacích institucích, ale také **sdílení znalostí a informací v podnicích**, neboli vznik **znalostního managementu**. Cílem takového řízení je dosažení co nejefektivnějšího využití znalostí v organizaci.

Machlup: „Čím dál větší podíl pracovní síly ve společnosti bude angažován v procesech tvorby, zpracování, vyhledávání, šíření a využívání informačních produktů a služeb, a proto získávání především znalostí bude na prvním místě“.

8.2 MARC URI PORAT

Narozen v Granville Summit ve státě Pennsylvania 1914

Vystudoval ekonomii na Kolumbijské univerzitě v New Yorku.

Doktorát udělen na Univerzitě ve Stanfordu.

Hlavním zaměstnáním - analytik Ministerstva obchodu USA.

8.2.1 Dílo

Hlavní dílo: „**The information economy : definition and measurement**“ vydané v roce 1977. Vychází z prací rakousko-amerického ekonoma **Fritze Machlupa** (viz o F.M.) a z vlastních obsáhlých statistických studií.

Vytvořil nový model rozložení podílu jednotlivých sektorů americké ekonomiky co do počtu pracovních míst existujících na pracovním trhu. Statistiky, sledující vývoj proporcionálních poměrů v profesním zaměření obyvatelstva Spojených států od roku 1900 do roku 1980, naznačují vývojové tendence růstu či poklesu počtu zaměstnanců ve čtyřech národohospodářských sektorech:

1. zemědělský sektor
2. Průmyslový sektor
3. sektor služeb
4. informační sektor

Na rozdíl od Machlupa, který ještě vesměs pracoval s obtížně definovaným výrazem "knowledge" (poznatek, resp. znalost), zavedl Porat do svých výzkumů důsledně pojem "informace". Vytvořil jako první novou škálu národohospodářských sektorů, obohacenou o sektor "informační". Přitom právě ten zaznamenává v celém sledovaném časovém údobí stálý a v posledních desetiletích nejprudší vzestup, takže od nejnižší míry podílu na zaměstnanosti v roce 1900 (okolo 13%) postupně překonává podíly zemědělství, služeb i průmyslu.

Podle Poratových výzkumů to byl nejdříve (v roce 1920) sektor služeb, který byl co do procenta pracovních míst sektorem informačním dostižen, a to společně v tomto průsečíku vývojových křivek na úrovni zhruba 17%. V této době (zhruba kolem roku 1920) se shodou okolností prořaly i křivky vývoje podílu pracovních míst průmyslu a zemědělství (zhruba na úrovni 33%). Ještě před rokem 1930 předstihly podle Porata informační profese zemědělství, když oba sektory představovaly zhruba 20% všech pracovních míst v USA. Sektor služeb (oproštěný od informačních povolání) byl informačním sektorem předstížen až okolo roku 1955 (na úrovni zhruba 35% podílu z počtu pracovních míst ve všech odvětvích amerického hospodářství).

Vyjmenoval povolání, která podle něho náleží z 50% do informačních aktivit a z 50% do služeb. Mimo jiné sem zahrnul lékaře a zdravotní sestry, administrativní aparát soudů, společností a odborů, obchodní úředníky, prakticky všechny druhy řídicích pracovníků, podomní obchodníky atd.

Vycházel zejména z tržních aspektů, v nichž se jednotlivá informační povolání projevují. V jeho kategorizaci tohoto sektoru do **pěti základních informačních profesí** se jako vyšší třídící hledisko projevuje právě jejich vztah k tržnímu chování jednotlivých informačních činností:

1. **Producenti poznatků** - individuální tvůrci ve vědě a technice, ale také privátní poskytovatelé informačních služeb, např. daňoví poradci, auditoři, advokáti aj.
2. **Distributoři poznatků** - pedagogičtí pracovníci, právnické i soukromé osoby poskytující veřejné informační služby, pracovníci v telekomunikačních službách.
3. **Analytici, průzkumníci a koordinátoři v oblasti trhu** - shromažďovatelé informací, specialisté pro vyhledávání a koordinaci trhů, plánovači a pracovníci kontroly.
4. **Zpracovatelé informací** - všichni zaměstnanci i soukromí podnikatelé v oblasti zpracování a šíření dat a informací, a to jak v prostředí elektronických, tak i neelektronických technologií.
5. **Pracovníci obsluhující "informační stroje"** (information machine workers) - operátoři elektronických i neelektronických technických prostředků, servisní personál v tomto odvětví a také tito pracovníci v telekomunikacích.

V rámci informačního sektoru definoval ještě Marc Porat **tři základní kategorie**, který jej rozděluje podle hlavních druhů informačních aktivit:

I. kategorie: **Primární informační sektor** zahrnující všechny osoby pracující v organizacích, jejichž produkty a služby jsou výhradně informační, neboli jde o produkci informačních komodit s cílem jejich prodeje na informačních trzích.

II. kategorie: **Sekundární informační sektor** zahrnující pracovníky ve všech ostatních organizacích, které ve svých aktivitách alespoň zčásti uplatňují informační služby nebo informační produkty.

III. kategorie: **"Neinformační" sektor**, který tím, že zajišťuje obsluhu zařízení a také technický servis pro potřeby činností vyvíjených prvními dvěma kategoriemi, poskytuje pracovní příležitosti pro různé typy informačních povolání.

Na základě prolnutí obou předchozích kategorizací dospěl Porat k následující **typologii** povolání, která zařadil do informačního sektoru:

I. Primární informační sektor - trhy pro informace

1) **producenti poznatků**

2) **distributoři poznatků**

II. Sekundární informační sektor - informace na trzích

3) **analytici, průzkumníci a koordinátoři v oblasti trhu**

4) **zpracovatelé informací**

III. Neinformační sektor - informační infrastruktura

5) **pracovníci obsluhující "informační stroje"**

Pokračovatelé Poratova díla:

D. Y. Jeong - rozlišuje pro identifikaci informačního sektoru dva přístupy:

1. Opírá se jednak o "**profesní analýzu**" a jednak o "**průmyslovou analýzu**". V rámci profesní analýzy vyčleňuje ze tří základních sektorů národního hospodářství (zemědělství, průmysl a služby) ty profese, v jejichž rámci jsou realizovány určité informační aktivity. V rámci průmyslové analýzy pak dává do souvislosti informační produkty a služby zahrnuté do informačního sektoru s hrubým domácím produktem.

2. Spočívá v analýze vztahů **napříč národohospodářskými sektory** a současně v analýze růstu vlastního informačního sektoru. Zde se promítá citlivé vnímání prudkého rozvoje administrativy a tzv. **technokratických elit**.

Technokratické elity jsou podle Jeonga převažující profesní sférou zejména ve vládních či správních orgánech a také ve všech typech podnikatelských subjektů. To má zpětný vliv na intenzifikaci tvorby informační infrastruktury, pronikající celým spektrem společenských aktivit, ať už jsou průmyslového, obchodního či administrativního charakteru, o akademické, resp. vědecké, výzkumné a vývojové sféře ani nemluvě.

E. M. Martinová, americká socioložka, která procentuální podíl informačních pracovníků v americkém hospodářství sledovala až do roku 1995. Od Poratových propočtů se její údaje poněkud liší, zejména významným jejím zjištěním je skutečnost, že tento podíl se v 90. letech už zdaleka tolik nezvětšoval, jako v předchozích dekadách, ovšem v absolutních číslech stále výrazně narůstal. Zatímco v roce 1970 činil podíl informačních pracovníků 40,21% z celkového počtu zaměstnaných v USA (přes 30 milionů z celkem 70,3 milionu zaměstnaných), do roku 1980 vzrostl tento podíl o 3,93% (na více než 43 milionů z celkem téměř 100 milionu zaměstnaných), za další dekádu do roku 1990 už se procentuální rozdíl snížil na pouhých 1,56% (přes 53 milionů z celkem téměř 119 milionů zaměstnaných) a konečně mezi roky 1990 a 1995 došlo k nárůstu podílu informačních pracovníků v celém americkém národním hospodářství už o pouhých 0,11% (na více než 57 milionů z celkového počtu téměř 125 milionů zaměstnaných).

Tyto statistické údaje se mohou samozřejmě případ od případu lišit, a to především podle toho, jak tuto zaměstnaneckou kategorii a od ní odvozený národohospodářský sektor jednotliví autoři definují.

9 LITERATURA

ADAMUS, Vladimír. Mezinárodní dokumenty o lidských právech : anglicky a česky. Praha : Linde, 2000. 495 s. ISBN 80-7201-221-5.

E-Government v ČR z pohledu statistiky. Ministerstvo vnitra ČR. 2006. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/casopisy/s/2006/28/konz.html> > .

HAMMER, Petr. Informační politika EU. Referát k předmětu Informační politika na ÚISK FF UK. Praha : ÚISK, 2007.

HORÁČEK, R., ČADA, K., HAJN, P. Práva k průmyslovému vlastnictví. Praha : C.H. Beck 2005.

- i2010 – A European Information Society for growth and employment. Europe: Gateway to the European Union. [online]. [cit. 2008-06-18]. Dostupné z www: <http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010úindex_en.htm>.
- JEONG, D.Y. The nature of the information sector in the information society: an economic and societal perspective. In: Special Libraries, summer 1990, s. 230-235.
- KUŽÍLEK, Oldřich; ŽANTOVSKÝ, Michael. Svoboda informací : svobodný přístup k informacím v právním řádu České republiky. Praha : Linde, 2002. 182 s.
ISBN 80-7201-318-1.
- MACHLUP, Fritz. The Production and distribution of knowledge in the United States. Princeton : Princeton University, 1962.
- MATES, Pavel. Ochrana osobních údajů. Praha : GDI, 2002. 137s.
- Ochrana osobních údajů [online]. [cit. 2.5.2007]. Dostupné z www: <http://www.oou.cz/>
- MATOUŠOVÁ, Miroslava, HEJLÍK, Ladislav. Osobní údaje a jejich ochrana : knížka pro praxi. 1. vyd. Praha : ASPI Publishing, s.r.o., 2003. 414 s. ISBN 80-86395-50-2
- MULAČ, Michal. Iniciativa i2010. Referát k předmětu Informační politika na ÚISK FF UK. Praha : ÚISK, 2008.
- PETERKA, Jiří. I2010 místo eEurope2005 [online]. 2005 , 7. 6. 2005 [cit. 2007-09-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.earchiv.cz/b05/b0607001.php3>>
- PORAT, Marc U. Defining an information sector in U.S. economy. In: Information Reports and Bibliographies, 1976, č. 5, s. 17-40.
- PORAT, Marc U.: The information economy: definition and measurement. Washington, Dept. of Commerce 1977. 132 s.
- SCHEMENT, J. R. Porat, Bell, and the information society reconsidered: the growth of information work in the early twentieth century. In: Inform. Process. Mgmt., 1990, č. 4, s. 449-465.
- SIRKOVÁ, Veronika. Informační společnost jako motor růstu a zaměstnanosti [online]. 2006 [cit. 2008-05-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/47730/120166/clanek/eurokuryr---eurozpravy-z-ceske-spravy-zari-rijen-2006/i2010-informacni-spolecnost-jako-motor-rustu-a-zamestnanosti/>>.
- SLOVÁKOVÁ, Z. Průmyslové vlastnictví. Praha : LexisNexis 2007.
- Státní informační a komunikační politika. E-Česko 2006. Ministerstvo informatiky ČR. 2004. Dostupný z WWW: <http://www.micr.cz/files/275/SIKP_def.pdf>
- SOJKA, Milan. Kdo byl kdo: světoví a čeští ekonomové. Praha : Libri, 2002.
- SRBKOVÁ, Tereza. Fritz Machlup jako zakladatel informačního pojetí ekonomie založené na Taylorismu. Referát k předmětu Informační politika na ÚISK FF UK. Praha : ÚISK, 2008.
- Studie připravenosti měst a obcí na přímou komunikaci s občanem. 2005. Dostupný z WWW: <http://www.micr.cz/images/dokumenty/Studie_Pripravenosti_Nov2005.pdf> .
- URBAN, Luděk. Lisabonská strategie [online]. Praha : Zastoupení Evropské komise v České republice, c1998-2007 [cit. 2008-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.evropska-unie.cz/cz/article.asp?id=2377>>.
- VLASÁK, Rudolf. Informační politika: základní východiska a současnost ve vyspělých demokraciích. In: Informační studia a knihovnictví v elektronických textech I. 1. vyd. Praha : ÚISK FF UK 2001, s. 1-194.
- Využívání informačních zdrojů. Kvantitativní internetový výzkum v rámci projektu „Informační společnost“. 2006. Dostupný z WWW: <[http://www.ebe.cz/ebe/firma.nsf/iboardvypisweb/22002ED510/\\$File/zprava_ebe_2006.pdf](http://www.ebe.cz/ebe/firma.nsf/iboardvypisweb/22002ED510/$File/zprava_ebe_2006.pdf)>
- ZÁLEŠÁK, Michal; MATEJKA, Ján. Nové možnosti (e) demokracie : vybrané právní a technologické aspekty [online]. 13.1.2003 Praha : IT-právo.cz – server o internetovém a počítačovém právu, 2003. [cit.2007-08-06]. ISSN 1801-4089. Dostupný z WWW : <<http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=113369>>.
- ZDRÁHALOVÁ, Lenka. Ochrana duševního vlastnictví. WIPO. Referát k předmětu Informační politika na ÚISK FF UK. Praha : ÚISK, 2007.

10 WWW ODKAZY:

Trademarks - Ochranné známky, vyhledávání, registrace. <http://www.tm-index.cz>

Úřad průmyslového vlastnictví - Patenty, vynálezy, užité a průmyslové vzory, topografie polovodičových výrobků, ochranné známky, označení původu, průmyslové vlastnictví, duševní vlastnictví. <http://www.upv.cz>

Bohemia patent - Rešerše ochranných známek, online registrace, ochranné známky, značky, obchodní jméno, označení původu patenty, užité vzory, průmyslové vzory rešeršní služby, on-line zadání. Kontakt. <http://www.searches.cz>

Bohemia Patent - Virtuální patentová kancelář. Ochrany duševního vlastnictví. Zadání rešerše z oblasti ochranných známek a patentů. Licenční smlouvy. Kontakt. <http://www.patents.cz/index.htm>

Bohemia Patent - Patentová a známková kancelář nabízí ochranné známky, patenty pro vynálezy, užité a průmyslové vzory, rešerše, licence. Služby MZN mezinárodní ochranná známka, CTM známka Společenství, průmyslový vzor Společenství, Evropský patent, PCT přihláška. <http://www.patent.cz/>

BOHEMIA PATENT a. s. - Nabídka registrací obchodních známek a patentů, poradenská činnost. Informace o podmínkách registrace, ceník služeb, kontakt. <http://www.ochrannaznamka.cz>

Česká databanka patentů - Česká databanka patentovaných či doposud nepatentovaných vynálezů a zlepšovacích návrhů. <http://www.102.50megs.com>

EuroINFO.CZ - Informace pro firmy ohledně ochranných známek a jejich ochrany. <http://www.tourism.cz>

<http://www.upv.cz/> - Úřad průmyslového vlastnictví

<http://www.european-patent-office.org/> - European Patent Office

<http://www.wipo.int/> - World Intellectual Property Organization

<http://www.uspto.gov/> - United States Patent and Trademark Office

<http://www.wipo.int/classifications/en/> - IPC - mezinárodní patentové třídění

<http://pk2id.delhi.nic.in/index.html> - Národní informační středisko Indie

<http://www.nosoftwarepatents.com/cz/m/basics/whatis.html>

<http://isdvapl.upv.cz/pls/portal30/vz.vzfrm> - Rešeršní databáze průmyslových vzorů

<http://platan.vc.cvut.cz/vychova/adr01/urady.htm> - Úřady duševního vlastnictví